

JQR
OLD SERIES Vol. 19 1907

SHARSHOTH KESEF.

THE HEBREW DICTIONARY OF ROOTS,
BY JOSEPH IBN KASPI.

AMONG the writers at the end of the thirteenth century stands out prominently Joseph ben Abamari ben Joseph ben Jacob, of Kaspia, the Hebrew translation of the French name of Argentière in the south of France.

Born in 1280, he emigrated early to Tarascon, and afterwards lived in Catalonia, Aragon, and Valencia in Spain. He was a man of independent means and high culture. Deeply influenced by the philosophy of Maimonides, he devoted his leisure and his natural disposition to writing many books of a philological and philosophical character. A keen observer of men, taught by experience, he did not hold his contemporaries in high estimation, and took no care to conceal his feelings. Of a wide range of view, and versed in the philosophical teachings of the time, he applied the principles of rational interpretation in his Commentaries to the Bible, and in his other writings; and in his Epistles to his son he sharply castigated the foibles and tendencies of his contemporaries. This drew upon him the animosity of his adversaries, and the freedom with which he commented on the text of the Bible stamped him in their opinion as a man whose ideas should not be propagated, nor destined to be admired by succeeding generations.

The result has been that most of his writings have remained unknown almost to this very day. It has been my good fortune, at the suggestion of Dr. Gaster, to turn my attention to this long forgotten writer, and I have been unexpectedly favoured in the discovery and publication of the largest number of his writings that

have survived. Ten appeared under the title עשרה כל כבש, and then כבש מה כבש in two volumes¹. But the list of his writings is by no means exhausted, for he himself mentions having written twenty books, and it is not improbable that even that number falls short of the actual number of his writings. Since publishing those four volumes I have found also the work טה הכבש in the possession of Mr. E. N. Adler, a small epitome of his views under the form of Homilies, and the Bodleian has recently acquired the Commentary of Kaspi to the former and latter Prophets אורי נבכז². All these are either Commentaries to the Bible, or short philosophical and ethical treatises. But a book of purely philological import is the one preserved in a unique MS. in Paris, a Dictionary of the roots of the Hebrew language, written in an old Spanish cursive hand, Cod. 1244. It is unique from more than one point of view and undoubtedly deserves to be published in its entirety. It is the greatest monument of the philosophy of the Hebrew language that has ever been attempted. I have neither the competence nor the necessary preparation to judge this book in comparison with similar attempts that have been made by modern scholars in trying to elucidate the inner meaning of the different Hebrew roots or stems, but I make bold to say that no one has yet attempted to dive so deeply into the mysteries and the origin of language and the primary meaning of the roots which form the Hebrew language. The principal object with our author seems to have been to reconcile the different meanings, often totally divergent from one another, which are given to one and the same root. The homonyms seem to have exercised a special attraction on Kaspi, and he tries to go back to the abstract idea which lies at the basis of these contradictory meanings and he endeavours to reconcile these differences, often in a recondite way, by that original

¹ כבש מה כבש, ed. I. Last, 2 vols., Pressburg, 1903. כבש כבש, ed. I. Last, 2 vols., Krakau, 1905.

² MS. Hebr. e 90.

שורשות בסוף.

אמור המחבר. ראה ראייתי כי היה יי' עמו לרעת חלקיים נזולמים ממבנה לשון הkowski, מפני שהקפינו על לשונו אשר הוא לשין הקוש ומהות הוראותיו כפי מה שיכלנו מזה שנטלט בידינו ועם ריבים מן המפרשים אשר קדרו לנו, וכן קמננו ונתעדור לחבר ס' השרשים, ועל שם יהוננו קראנו זה שורשות בסוף. וברב השרשים נראה איך טעו — ובפרט החכם אכן גנאה והה' אבן קומיי — בכמה מקומות שראינו דבריהם מפורדים ונעם להם זה סכלתם במלאת הנינו, אשר עיננה ונדרה אליו רק השורת הדברו הפנימי והחגני. א"ב איך נדע במה נהיה ישרים, ואיך נרע פקווי ה" ישרים, אלא א"ב נלמר חלה זאת הטלאה אשר הדורות תישר, וכן ט' שירצה לעמור על לשונות לשון הקוש עמוד תחליה על שלשה סדרים אשר חברנו, הראשון קצוץ הגינוי הכלול לכל הלשונות הנקרה צורך הכסף, השני הפרקים הכלולים ורכי לשון הקוש הנקרה רתוקות בסוף. השלישי פריטים משלשן הקוש כסדר בידיעת פרושנו על ספרי הקודש באוק וחקר לא יצטרך רק לבא כסדר בידיעת פרושנו על ספרי הקודש אחר אחד, והראש הוא ספר התורה הנקרה ספר יי', ודבר יי', ותורת משה, ערך הכל לרעת דבר גדול והוא הנמנה בכלל מעשה בראשית ומעשיה מרכבה.

ואתחל בספר השרשים ועמו האלהים בראש ומאתו אשא' ההישרה אל האמת, ואחל בעורת המלמד לארם דעת :

אבה. לא מנאנו מזה השרש רק אבחת חרב (חווקאל כ"א ב"כ), ולומר שהוא ל' במקומות ט'ית חיליה לי, כי כבר הקדמנו זה בפרקם שווה נמנע, ולומר שענינו כמו להט' בעוכר שנמצא במקומות אחר להט החרב (בראשית נ' כ"ד) הנה זה אפשר לא מחויב, אבל מאי זה עני גניחתו :

נעשה מטנו כל הבניינים ונם השמות עם שני המשלכים :

אבך. בזה מה עשה, ואין בידינו רק יותאכטו נאות עשן (ישעה ט' יי'), לומר שענינו ויתבעו או יתקשרו או יתנסאו, וזה אפשר לא מחויב, אבל שאפשר מה שאמר אבן קומי שחרר מזה כ"ף הדמיון, חילית כי

התקנו נמצא ביד 1268; 1329. נ; כ"ז אקספרדי.

כ"ה נמצאו בזאתון.

ס' השרשים הוזאתה נאכט יסוד זו וכן הר' זקן :

הר' זקן בשארשי והזרה כ"י דומין זעירנו ותאנטו נאות צפ"ז.

abstract meaning which he attaches to the primary roots in the language. Whether these abstract and philosophical interpretations will recommend themselves to modern scholars or not is not for me to say, but Kaspi's work is undoubtedly a remarkable attempt in that direction. Nor am I competent to say whether he is following examples set him by Arabic lexicographers. I must leave this to other scholars to decide. The system he follows is to group all the words belonging apparently to the same root under one rubric, and to explain their ramification and change of meaning; he takes cognizance of the interpretations which had been offered by his predecessors, notably Kimhi and Ibn Janah. He refers specially to Maimonides, Ibn Ezra, Saadia Gaon, to Hayuj, Samuel Ibn Tibbon, and also to the writings of Aristotle in their Arabic tradition, Abu Hamed, Averroes (Ibn Roshd), Abu Nassar, and others. He refers to other philosophical writings besides physics and natural sciences; he shows himself fully conversant with the Hebrew and Arabic literature, and he also introduces many old French glosses (*La'az* לְעֵז) in order to interpret some technical expression used by him.

As the book would form a large volume if published completely, which under actual circumstances I could not undertake, I avail myself gratefully of the suggestion of Mr. Abrahams to publish here only abstracts culled from the whole alphabet, which may serve as a specimen for the contents of the book.

I have selected those that are most characteristic of the book and of the author, and I hope that these specimens may induce some scholar or scholars able and willing to undertake the task to acquire my copy and publish it in a manner worthy of the work and its author.

שיטעם לא שלילה קירה לרבר לא נמשך אחריו. וכן לא ארוי ומכיר באו ונו' (שם מ"א י"י), ואין חוכה שיתה בכל מקום. כי אם, או, כי, רק והרומה ללה, כי בן נכן לומר אלו כמו שנכון אמרו לא כי ברוחות נלן (שם י"ט ב"ג) וכן הטעם באמרנו אבל שרה אשתק (שם י"ז י"ט), כי היא שליחת מה שקרם, אבל אמר היטק לאברהם אין רעה על ישמעאל שלדה הנר. וכן מאמר נהיו אבל בן אין לה (ט"ב ד"י י"ד) אבל אמר אין דבר לעשות לה ממה שחייבת, וכבר הינה בגין קמחי כל זה. אבל תמה اي איך איה בכתוב דבר זה לשונו, ענין אבל אשימים אנחנונו (בראשית מ"ג כ"א) אבל אשה אלמנה אני (ש"ב י"ד ה") וכל המאורע הנמשך כאלו אמרה אין לי לדבר בעולם ועסוק אחר עתה ריק זה. וכבר זכרנו שאחר מלת לא אין שם ריק וא"ז כמו ועדריך באו (בראשית מ"ב י") או נם בלא וא"ז כמו ארוי שמעני (שם כ"ג י"א), ואם הכותב פרוש שם שהקרים ובת ששללו אלה, אין חוכה לו שיעשה כן תמייד. ואולם ראה כי אחר כל מה גמיש מאמר מהיבר ומורה מהיבת, ובכלל קום רבר, ולבן יטעו המעניינים ויחסבו שיאת המלה רוא לא לקוים עד שכל מלמדנו הסכימו לעזאתה כתם אמרת, וזה שוע עם מה שללו ענין אחות וקיט, נם מלת הלא כאחיהם הלא לאלהים פרדרנים (בראשית מ"ח) והכוונה לומר השיללה בתמה כדי שיתחייב מזה החויב, ופעמים ינוחו החויב בתקמה כדי שיתחייב מזה השללה באמרו הייפלא מי"ז דבר (שם י"ח י"ג), וכי אחיך אתה (שם כ"ט ט"ז) החלבי עם האיש הזה (שם כ"ד נ"ח), ופעמים יבראו ויכתבו הכל כתם הצעלה יי"ז, ודרני אם לא (שם כ"ד ב"א). הצעלה הבאה ונ' ואם לא ארעה (שם י"ח ב"א) כאשר נפרשים וככמה מקומות בספר ה Krish ובספר ספ"ר יט"ט העול וסתת חייב ופעמים העלה והתחייב:

างן. אל נתת אנו (שה"ש ו"י"א), ונרא על כל פנים שהוא שם מן פרי, ואולי הוא מה שהוסכם ללוות לומר נ"ז, ואיך שיתה מהו' מה מה שהקדמנו בפרקם מדברי ابن רש"ד בשמות הנמצאות, שוה הצעה הונח לזה הטען מן הפרי אם מצד קעת סבותיו אם מצד סנייתו ומרקע, וכן צורך לנו שגרע תחוללה הוראת חיבור הא"ל' והג"ט והז"ז, ר"ל על מה הסכימו מיסדי הלשון שירוה זה החיבור, כמו שנאמר ע"ט שהוטה שם למן הפרי הנקרה בלע פ"ט: חפות, מצד שטמניותו כמו שבט הרופאים שהוא מנפח ומולד נפת, כאשר קראו לכל הנקרא בלט סופוט² מפות, כאמור נחר מפה (ירימה ו" ב"ט), וכן למן הנגיד³

טעם הוא הוא וטעם הדרומה הם שני מינים, וכל אחר טבע בעצמו, ולכון פעם יגהנו האחד ומפעם יגהנו الآخر, כי אמרו ע"ט מפיין וחרב וחין שנין איש ענה ברעהו עד שקר (טשייל כ"ה י"ח) שהוא מטבע הו, היה בכך מצד טבע הוא. ובמספר משלו מארח משני המינים האלו למאות והכל ישוב אל טבע שם האחד, ובכבר התבארו שלשה אלו השימוש בהם שאחר המבע. ואולם איך שנקה הוראות זה השרש אעשה ונעשה כל השימוש והבנינות: אבל. מוח השרש אוכל לגורר עניינו כי נמצא בידינו ממנו שימוש הרכה. וסוג עניינו אחד מן המינים שנזכרים תחת סוג ההפסדר וההדרר, והשם מוח שירוה על מהות זה הטענו, אבל בכדי (בראשית נ"י י"א) ומזה המקרה שההגש למוקם הנקרה ערכן האמר (שם) קראו שמו ואמרו אבל מצרים (שם) אבל כברים (שופטים י"א ל"ג) אבל מחוליה (שם ז' כ"ב), וכן קראו צים לנדר יודע איזל איזיל (דיאיל ח' ב') כאמור על נהרות בבב (מלחים קל"ז א"ז) אבל השם המורה הנגנו אמר אבל חփוי ראש (אסתר ו' י"ב). ואולם הפעלים מצאנו מן הקל כי אבל עליו עמו וכבריו עליו יילו (חוישע י"ח) בלם' שעלו יילו בזמן העבר או היום, כמ"ש והבית הוה ייתה עליון (ט"א ט"ח) שטמעו היה או שהו או שהוא, ר"ל שהוא מרכיב הרכבת באור ותנאי, והער מה שכתב מוח בותב דברי הימים (רו"ב ז' ב"א). ומצאנו עוד מן הקל, אבל אמללה ארץ (שעה ל"ג ט") על כן חabal הארץ (הושע ר"ג), וכן ויabal חיל וחומה (איכה ב' ח'), כי כל זה מעין העדר מתנכר לנוין ומיציאות, כמו אומלל ואומלן, וכן אבללה נבללה הארץ (שעה כ"ד ד') כמו שענן נבללה הוא מהפסדר, כאמור והעללה נבל (ירימה ח' י"ג), וכן עליו תאבל או יוב"ד כ"ב) הפסדר ותעדיר, עם שירוע שתוף נפש במו שנבאו בהמו, ובבר ספק לוח תחללה אך בשרו עליו יבא. ונמצא בנין ההפועל ויתאבל על בנו (בראשית ל"ז ל"ד) חולת זה, והכל תחת סוג ההפסדר מצד ריק ابن רש"ד או אבחומר, זהה כי המתאונן והמתאבל מפסיד עצמו, ואם הסכימו לעשות הבניין הראשי והאחרון, ר"ל הפעל כל וההפעיל, אין ספק שנ"ב הסכימו לעשות השיטה הנישאים, ולמה לא? ואולי עשו מעין העדר השיללה שהכל הוא מציגות דבר, עם הוות דבר כוונת מלת המעם, ומזה בחכורה, ר"ל הא"ל' והב"ית והל"ם, ואמרו אבל שרה אשתק (בראשית י"ז י"ט), יותר מוכואר מה שבתוכה אבל אולגנו המלך רוד (ט"א א" ט"ז), כי כאשר שמע ארינויו ויאמר להוננת בא כי איש חיל אתה וטוב תשבר, ענהו, לא, ככלمر לא טוב אבשייר במו לא ארוי שמעני (בראשית כ"ג י"א),

² Nuyz.³ Pumeyre.⁴ Suflet.

נעשה סוגים ומיניהם קוצחים עליוונים מקטצתם, ואין זה על דרך אחר לנמי' בכלם, ר"ל ברחוק וקרוב או בעליון ושפלה, והכל לפי השימוש בשרשם וזה בכואן עד"מ כי באאר ובבור וביר שום נתי הע"ז הם תחת טו אחדר קרוב בכל מה שנשתמש בו, לפי מה שנמצא בירדן, אין רוחך משנאמר שם תחת טין קרוב בכל מה שנשתמש בו, מה כי שלשה עני' הפועל שיעשה האדם בחפריה בתוך והקרקע כאמור כי חפרתי את היבאר (בראשית כ"א ל") באאר חפורה שרים (במדבר כ"א י"ח), ועכ"ז יש בכל באאר ובבור וביר חפירה מה שבתוכו, והבור ריק אין בו מט (בראשית ל"ז כ"ד), ובורות החובים (דברים ו"א), וכן וירצחו מן הכרך (בראשית ט"א י"ד) תוך הקרקע בהברחה הוא, וכן גומשלתי עם יורי נבר (תלם כ"ח א") שהוא הקבר, וכן מבואר אמרו בהקור ביר מימה (ירמ"א ו"ז) שככל שלשה אלה תחת טין קרוב עד שנכנן לומר שהם נרופט כמו חרב, סכין, מיכל, אך יש הברל בינויהם באשר למך אבחוטר. ובורש בור וביר שהכל אליו שרש אחדר אריך יותר, אבל בשרש באאר שאנו בו אומר, כי עם היהת סוג הוראות העליון כמו שאמרנו עין בירית הנה סוג הקרוב הוא עם בור וביר מעין חפירת, ואם איינו בקרקע האין אבל חפרית רבר, עם היהת דבר שם משותף גנול, וכן חפר שם משותף, כי נמצא עד"ט כי חפרתי את היבאר הזאת (בראשית כ"א ל') הופר עין (קהלת ו"ח) ונאמר לחפור את כל הארץ באו (יהושע ב"ג) שאן המטם שאותם המרגלים באו לחפור בורות וכארות בארץ, אבל המטם להשיג חוכות עני' הארץ וסודותיה, כי זה הוא עין המרגלים, פאמח הטוכה היא ונו' (במדבר י"ג יט) וכל הנמציא שם, ובשער חפר אראי, ודי לנו כאן בהודענו וה מעין חפר שהוא משותף, והצד השווה שביהם ואנו עין השנת חוכות הרבר, עם היהת דבר נ"ב סוג משותף גנול מאר נס' יש וכמצא, א"כ גנלה עין אמרו הוואיל משה בקר את התורה והוא ייחד הדרט רשות יוציאנו לעין נברlein שאן לו יהס' עם שאר שמות כי כל מבאר ומפרש דבר, אין עניינו רק פועל שהוא עשה בתומו אל אותו דבר, ככלו רומה שהוא חופר וחומר עד שהוא נכס בתומו אל אותו דבר, ורואה ומשין כל מה שהוא נסתה וסתותם וסוד כמהם נתומם כמו שגפרש עוד שרש חתר ונקב, ובונה הוא בורר מה שבתוות טין טין צד בצד, כי עד"ט מי שרצה לפרש מהו הארט, יכנס בתוך ובו מוקם מהות ע"מ, אבל יכנס בתוכו לדעת שהוא מוחבר טר' יסודות וכמה ציט'

אט"נלה' שקר ושקרים, אשר מוה מבואר מדברי ירמיה שהוחש לו זה השם מעין ש Kirby (ירמיה א" י"א י"ב) וגם נאבר לשונו ולא נדע הוראות זה השרש, אבל מחייב חוויב הכרחי כי ההסכמה בכל חיבור אותן הוראות הוא להוראת מת, ובפרט היה באנו ובכל שרש אנו כן, ואיך שפירושו נעשה כל השמות והבניים:

באאר. כבר הודיענו באאות הא"ל' עם מה שהזכיר בפרקם, כי כאשר נרצה לumedor על הוראות שיש אחר, נראה הוראים לו בכל העברי מי ושייה מן הרמית, ובזה נשין התבונן הכלל לכל הננסים תחת אותו הדמיון. ואחר התבונן הכלל לכל הננסים תחת שיש אחדר לבדו, אבל כל זה נשין כפי יכולתנו, לא כפי רצוננו, וזה בעבור שאין כל שימוש העברי בדין, ואחר שהקדמנו זאת ההקומה הכוללת, אומר בכך בפרט כי באאר ובבור וביר וברא ונירה שש הנה, שככלו תחת סוג וטבע לאחר בהסכמה הלשת, וזה שהסבירו שענן כלם יהיה בירית הדבר, עם היות תחת ברירה מיניות הרבה, אבל הענן הכלל הוא ברור וביריה. והנה יותר מבואר בשלשה הראשונים מהם תחת סוג אחד, כי הכל פעל והארם שיעשה כשהוא חופר בארץ ובורר מתחנה אבניים ועפר ואזרחות עד שתשתאר הנומא נקייה וימצא שם מים, וכן ברא יש בו פעל ביריה כי אמרו עד"ט בראשית ברא ונו' (בראשית א'), למן היום אשר ברא אלהים (דברים ר' ל"ב) הנה בהכרח אחדר מוחטבו בזות, שהשם ברה האדים עד"ט מכל סוג חוי שהוא משותף בו עם הבמות ושר בע"ט והבדלו מהם בברור, וכן הדרן בשמיים ובארץ ובכל מין ומו', כי לכל מין יש הברל עצמי מבדילו ומיחדו משאר המינים. ואיך הלאו הקודמים סבב האמת ולא השינויו! עניין אחר הפעל בדינש, ובבראת לך שם (יהושע י"ז ט"ז), ובראותו והיה לך חזאייו (שם) ייר ברא בראש דרך עיר ברא (יחזקאל כ"א כ"ד), עניינים ברורה ובחרית, והנה איך יעלה על לב חכם, כי שמות הפעל רנש יוציאנו לעין נברlein שאן לו יהס' עם שאר שמות ברא, ואין הרנטש רק לחזק התואר, ודי לט' שם הקודמים מודים שיש בשרש ברא טעם מה וחום מה מעין ביריה. ואולם גרא וכבר כבואר זה באטרו ברו לכמ' איש (ט"א י"ז ח'), ובהণיע לברש ברא ובירה באאר כל זה יותר, ואכאר כי אין בירש ברא רק סוג או מין אחדר וכן בירש ברה, וכי ישלים פרושי באלו הדרושים כלם, יידוע כי ברד סוג העליק כמו הנשים עד"ט או הגטת, וכי כל אחדר מן החמתה הנשאים היה כל אחדר סוג כמו הזה, וחתה כל אחדר מהם מינים ואישים, ובכללי כי בכל העברי

זה הוא מין חוק רבויק, חלקיים, רומה מה שאמורנו בשער, כי רובתו
ול' התייחסו בו בחוק רבויק חלקי הקורע כאמור קרע בתוליה (נדח ח")
ועור אמרו עד שמניע לסלע אן לבחולה (אהלו פט"ז ס"ד):

גביע. דראה זה כי הקטני עשה בו עניות שלשת, ואין שם אלא אחר
גמור. וזה כי עניין זה אחד והוא התרומות הרבר וככלתו קרוב
מייניש גבה ונגן, ומה לנו מי הוא הנושא, ולזה ההר כשייסבו בנען
נדול יקרא נבעה ונבעון (ש"ב ב" כ"ד כ"ה). וכן כי הכווניות שנושאות
במצרים השרים וכחני יי' כהמ', הם על צורה נפלאה מנבן (?) להראות
התנשאות ורוממות, עד שהם על צורת נבעה ונבעות נקראות מנבעות, וכן
טסות כסוף וחוב יש שותויות בסם החירות, הם על ת薨נות בלטאות
ונגננות נקרא נביע (בראשית ט"ד ב"). ולזה במעשה המנורה צורות כאלה,

אשר לזה כתיב שם ארבעה נביעים (טסות כ"ה ל"ד).

אבל בעבר שיש הבדל מה בינהם כפי דיווק אבותהדר, שטו שלושת
אליה בשם מיויר לכל, וקרווא לאחד נבעה ונבעו ונבעות, ולאחד מנבעת
מןבעות, והאחד נביע ונביעים. ולא נמצא מה רך שמות, ואולם מן הענן
הראשונים נמצאו ובה"א הנקבה נבעה ובסתוך נבעת שאל (ש"א ט"ו ל"ז)
نبעת העRELות (יוושע ה" ד") ולרביכם ההרים והנבעות, והשני מנבעת
מןבעות תעשה להם (טסות ב"ח ט") והשלישי, ימצע האבע (בראשית ט"ר י"ב)
וاثן נביעי נביע הכסוף (שם פסוק ב') שלשה נבעים (טסות כ"ה ל"ג)
נביעים מלאים יי' (ירמיה ל"ה ה"):

גביע. גם זה מין אחד מימי הכתסי והסתור וירוע לנו תהלה לאל. השם
דמיין ראשון בירוז הנבקה (טסות כ"ב נ"). והגנור ע"ד הפעול בבשת
נגב כי ימלא (ירמיה ב"ב'), ע"ד הפעול נבתי יום וג' (בראשית ל"א ל"ט),
ואין הי"ד נספות רק לחוק. וכן הפעלים מן הקל למה לנבת את
אליה (שם ל"), ומן הפעול ואם נגב ינגב (טסות כ"ב י"א), וכן הרעש
מנבוי דברי (ירמיה ב"ג ל"), ושלא נזכר שם פעול מפננו, כי גנוב נבטי
(בראשית מ" ט") ונגב מבית הארץ (טסות כ"ב ו'), והתחפעל ויתנגב
העם ביום ההוא (ש"ב י"ט ד"). וככלל רב שימושיו כי רב מאר מהנתנו
באנשי ואת המלאכה:

דבב. מין הנעת הרבר החזוני, והשם ומוגزا דבה הוא כסיל (משלי י"ח)
מושאי דבית הארץ (במדרב י"ד ל"ז), ומזה שאמר הקטני כי הכתא
הרבה הוא אמת ותגנאת דבה הוא עקר, הנה זה שקר לפי דעת, אבל

מעצמות ובשר ונידים ועורקים ועצבים, ויטים בצוירו מין לבר, וזה
יהוה בברירה נגורות, ואחר יכנס אל תוך גפשו ויבזר מה כוחותיה עד
שיטיג, שבה מין אחד מכח הצמיחה, ואחר מן ההרגשה, ואחר מן ההכנה
והשכל, יותר מallow המינים בעין מהות האדם ישין שנדרו הוא, שהוא חי
אומר כי מאות הספירה בעין מהות האדם ישין שנדרו הוא, שהוא חי
מרובר, ובכלל כל נדר דבר בן עניין, וכוה העין והטלאכת, מעש בבל
נור דבר שהוא לעילם נעשה מסון והברל, ואין עין הברל רק להבריל
ולברר דבר מודבר, ונגלת כי זה יעשה כל מחבר ספר ארוך או קצר,
ב"ש מ"ר ע"ה, והוא הרין לכחותן מעד עין המכח, אשר מזה נאמר וזה עניין
על הלחות ונ"י. א"ב נгла כי אחרו באך התורה הזאת עם היהת עניין
הקרוב חפרה, הנה עניינו העליון בברירה והבדל דבר מודבר, וגם הביאו
אתו הפרש רבר מודבר, כי ההפרשה וההבדלה הם נרדפים, ולכן הביאו
הפרש עניין נרדפים מעד כמו שאבא בראש פרש, וגם עם שני
אליה יכנס פרך ונם שם אאריך.

עור תרע כי נם על העניינים מעד מה שייחסם להם השיזור ותויארו בשחים
סתומים וחותומים, כמו שסבירו זה הלשון בדיאל (י"ב ט"), ועל כל
סתום וחותום יאמר שהוא סנור וטסונר, והפכו הפתוח וההנער וכל הרותה
לזה, וכל אלה השימושים נופלים אם בנים אם בנטש מצד השיזור לעניינים.
ובתניע לשדר שרש אאריך יותר. והעליה מכל מה שאמרנו, כי על המבкар
העניינים לפי השיזור השכלי האמתני, יאמר לו שהוא בורר וברא וכורת
ומפרש וمبرיל וחופר וחותם וпотח וטידר ומגלה, ואם ימצא עוד בלשון
מצד זה הרמין כן יהיה א"ב מכל מה שהקדנו נгла ונודע הסטטום בכאן
בשער באר, שהוא תחת מין אחר עם בור וביר, כמו קאם וקום וקם,
זה מה שכיוונו באורו, ויבור זה והקש על זה, כי לא אוכל להאריך
תמדר:

בתל. גם מוה לא נמצא רק שמות אם דמיון ראיין אם גנור, לא
מצאיתי לבתך בתולים (דברים כ"ב י") ולאה בתלי בה (צ"ס), ובאמת
על בתול (שפיטים י"א ל"ז), ולא מצאיו בהדר כ"ש על זבר, וראייה
בשים שנים מעד הוות בתולים ליטם (?) ארכונים מערוקים מ"טני צדיי
אבר הנקבה בירוע לנו זה המעתה, וכי יתן ונרע כן עניין שאר הנתחים.
ומן השמות הנמורים בתוליה ואיש לא ידע (בראשית כ"ד ט"ז) והכפל
לחוק כמו כי מות אתה ולא תחיה (ישעיה ל"ח א'), ומובואר שענן שרס
ק. נ"כ, ואול חיזיון?

כִּי נוֹרֶד מָשְׁרֵשׁ נָזֶר, וְאַלְמָם יוֹדֵה מָשְׁרֵשׁ זוֹ כָּמוֹ יוֹדֵה, וְהַטְעֵם הַזֶּה יַעֲקֹב עָשָׂה בָּמִזְרָחַ וּבָכָונָה נְדוּלָה, וּבְפִרְושׁת הַתּוֹרָה אֲרָאִיךְ יַיְתֵּר בְּעָ"ה:

חַבָּב. טין אהבתה, ור"ל השתחמשו בו הרבה ולא מצאנו ריק אף חנוך עמים (רברים ל"ג), לסתון בחבי עוני (איוב ל"א ל"ג) הטעם בחבוי ואהבתה להען אבל גלויותיו ורתקתיו, ואritisט' האריך בעין זה נט' המוריות:

חוֹזֵר. לא נמצא ריק ואת החוזיר (ויקרא א' ז'). ואולם ר' זל' שמשו הרבה בלשון חור ומחזיר, והפליגו לדורותינו כי שמות הדברים הם מצד הנראיה², כאמור למטה נקרא שמו חור שעריר הב' להזוויה לישראל³. ומדעתינו נקרא כן מצד שורכו ללבת ולהזרע לאחורי תמיד:

חַלְצֵן. אמר ابن כספי. ראה זה והרשיש מה כתוב בו החכם הקטני ואשר נכתוב בו אナンגן, ولكن ראי שנרע' כי שרש זה הוסכם שהח' מורה בשינוי האנשים את הדבר מקום למקום, שהוא התנוועה באנגן ולא כל דבר, אלא בתנאי בשינוי הדבר הוא דבוק במקום הראשון ובן חוק, כי זהו ההבדל העצמי בין ריק השלחן הקוצר בוה הוא תמןת הרוץ ממוקם כשהוא שם מדורך דבוק חוק, ואמרנו כשהוא שם מדורך דבוק חוק הוא הבהיר המתיר אותו והמודיע עצימית, כמו שיעיטה המדבר בדור הארכם, והוא יותר מפורסם בוה השרש אמרו וחילו את האבנים (ויקרא י"ד ט' מ') כי ידוע שהאבנים הם מדורכים בקדור דבוק חוק עם עפר וסיד ומעתיקות ומণיעם אותם ממש. ואחר זה מפורסים לבקאים אמרו וחילצ'ה נעל (רברים ב"ה ט'), כי אותו הנעל כמו שקבלו ח'ז'ל והוא במלאתה מיוחדת ברובקו ברגל היבם דבוק חוק ברצועות וקשרים, ولكن יש בנעל שיח לשונות אחרים, וזה כי על הנעל הנתונג בארץ הוא שאן בו רצונות כלל ולא שום קשרABEL הוא עשי' מעד קשה שלוחות, וגזרתו בערת מה שאנחנו קוראים אישקרף, אמרו של נעלך מעל רג'ל (שמות נ' ה') מטעם ונשל הכרול מן העץ (רברים יט' ח') וזה כי דרכם שלא להסיד נעליהם ביריהם, כי אם יענע' רג'לים ויטל הנעליך למתרחן, ואולם על התנוועה היה מן המחויב לפני הסכמתם שהאיש העובה הנחללה לוקח ביחס את נעלנו וננותן לרעהו דרך סימן, כי הוא מפשיט עצמו ביריהם ובכונתו מואתו הcken ונותנו ביריו לרעהו, לנו אמרו שלפ' איט נעלנו וננותן לתעוועה

² נסחנה בכף לא נמצא חרד' וזה לא בארכיה ולא בקצתה.

³ המאמר הוות' ינקש ואינו.

ר' פצר סבצ'.

הכל אחור על כל דבר או אמת אם שקר, ובפרטונו לספר התורה אכריע שהרמגנלים לא אמרו שקר, כמו שלא אמרה הנחש¹, אבל אמרו הרבה רעים ובתנוועות רעות כאשר אכאר במקומו בראות. ומן הפעלים אמר רוכב שפטין ישנים (שיה"ש ז' י"א), כמו שהודען כי בעין גם נקרא הבינווי והפעול פעול, וביעין ריק שם כמו שכארנו בפרקם:

דרה. מיותר להרמת כל הסוט כמו שיורה נ' ב' הזהילה על מין אחד מטינו כאמרנו בלווע הנפלאלר, ועל הזהילה אנדרלייאר, ומצענו וכוס רודר (נחות ג' ב') מדרהרות דהרות אכרייז (שופטים ה' כ"ב), ככלומר ספסוי האבירים, ובעבור שיש אין עין יוד אצלם שכאר ישנווע הרוח ישטיען קול דומה לדיהירת, קראווה תדרה (ישעה מ"א י"ט):

drob. לא מצאו מוה ריק שם נשים כאמור דוב אורב הוא לי (איכה ג' ט') וחרבם בדונש לחוק כמו נהמה ברכבים (ישעה ג' ט' י"א) שטים רכבים (ט' ב' ב" כ"ד) וזה השרש קרוב מאד אל שרש דראב,

בי הרוכ הוא בע"ה עומר עצב רע ומר תמייר, גם מעזיב את האדים: **אות ה'הא.** הנה. כבר הורענו בשרש אהה שהוא מלא נהונה על אנחה יעון שם. ומה עינטיא היללו היה ליום (יוזקל ל' ב'):

הא. נס זה איננו ריק טלה נהונה להעיר על המודבר לו, כמו לא לנכט רע (בראשית ט' כ"ג), הא דרכך (יוזקל ט' ט' ג' נ' ג):

ה'הה. לא נמצא ריק הווים שוכבים (ישעה ג' י'), וכן שענינו הדיבור בלתי מחוקן שיעשו רכבים ובפרט חסרי הרעת בעית הווים מתגננים: זוד. מונה לפועל דבר שיעשו הפעול בכוונה נדולה, וברוב הוא מונה לדרעה, והשם, בא ודרון (משלי י"א ב') הגני אליך ודון (ירמיה נ' ל"א) וכשל ודרון (שם) והתאר זר יהיר (משלי כ"א כ"ד) גערת ודרים אדרורים (תהלים קי' ט כ"א) נס מורות חשור עבריך (שם יט' י"ד) והטעם על שאול סמיותו. וטישקל אחר הימים הוזרונים (שם קכ"ד ה'). ואם טן הפצלים אם מן הקל, ברבר אשר וזו עליהם (שמות ז' ח' יא), כי אל יי' ודה (ירמיה נ' כ"ט) על משקל באה קמה. וכן הפעול וכי זיר איט על רעהו (שמות כ' א' י"ד) כי היורו עליהם (נחתה ט' י'), ור' זל' השתחמשו הרבה בשרש זה באחרם אותה בתכליות הרע. ומדעתינו הפלג באטרו זיר יעקב נויר (בראשית כ' ה' כ"ט)

¹fol. 273, fol. 22. "II כטב' נק' ", ראה:

זה כי העצמות כביהם נרכבות ומרוכאות ונשברות אינן דרכות בפרקיות כדרך הטבע עד שיהיה האור מניע אותו על פרקייהם וחליותיהם אבל הם מופלות שטוחות שלא יונעו, בעצמות היבשות מן המתים, וכן נאמר על הפרזות, כי בזאת הישועה והשבוע^{ב'ע'צחות נפשך ועטיחך חללייך,} (ישעה נ"ח י"א) כי הוא היה סבה פעלת ומנייע להיות גוף ואבירך בכלל ובפרט על השלימות הטבע, ולכן אמר אני כי מה שאטרו ר' כל העובר לפני התיבה ב'ע'וט של ר' זה אומר וחילצנו יי' אלחינו (עריכון ל'ט) שאו הוא ים הרון והוא היום שנבקש מאת השם ית' שינתק עוננו וירבק לנו רוכך מופלגן, בעין הסטן שנעשה בשער המשתלה, עד שיהיה אמרו והחלצנו כמו אמר והחלצנו מן העון והשון והחיש, כמו שביקש דוד החלצני יי' טארם רע (תלים ק"ט ב') עד שקיים בנו למן יהלצן ידריך (שם ס' ז') ודריך מצחה נחלן (משלו י"א ח') וזה מכמה צדדים, וכן נאמר מריו שבת בשכחו בתפללה נחמננו^{ו.} והנה יודע כי שם הרוברים הרוברים הם ממאטר המצטראף, שנשניהם מצד אחד כמו האברים והשתופים, וכן חימתם כלל בעבר אמרו במצוותך, כי אין צירוף ההעתק אל הפטוץ, כי אם היה כן היה אמר ממצותיך, והיה הפך האמת, אבל הטענה החלצנו מן העונות ורבקנו במצוותיך, וכבר הודיענו בערך התטענה:

טלאל. מין סכך ואهل, וסס הפעולה נעשה טלאל וטלאלה, ומה העין קרוא טל לעב הרק הנעשה באוויר שטמנו יתוהה הטל, כי איינו רק כיריעה מהאלת מתורמים, מה שאינו בן מה שיהיה עכ' ומלא עד שירדו הגשםם, ואמרו שראשי נמלא טל (שהה'ש ה' ב') כי טל אורות טלאן (ישעה נ"ז י"ט) יתנו טל (וכירה ח' י"ב). והפעל הוא יבננו ויטלנו (חכמה נ' י"ג), ותרנים סוכה טמלהתא, בצל קורתה. (בראשית י"ט נ')

בטלאל שירויו:
אות הי'וד. יא. ב. מין תאהו ותאהבה. הפעל קל כי למצוותיך יאבותי
(תלים ק"ט קל'א) כמו תאบทי:

יאאל. מין רצון וחפץ בלבד ואין בו רק זה העין הפטש: אמר המחבר. ראה איך נעלם המכובן ברגרים הקלים מן המפרשים להעלם מהם דרכי ההנויות, וזה זה החכם הקטני עשה תחלה דין אחר מעין הרצון והחפץ, כאמור הויאל משהobar את התורה (רב Britim א' ה') כי הויאל הלק אחר צו (הושע'ה י"א), ולו הואלנו ונשב (יושע' ו' ז') הויאל נא ולין (שופטים י"ט ו') הויאל וכח כברים (מ"ב ח' ב') ויואל ברכות וף ט' ז'

(روح ר' ז') בטעם שלוף חרב, ובאהלה הומנים במקורה גם לנכאים עצם. ובשער נשולח ושלף עוד נכתוב. אבל הבונה בכואן על חלליין. והנה מזה השרש והענין נמציא שמות, וזה כי הכהנים היקרים כבנדי והכ ורकמה שהם נ' ב' דקים מאר אוותם מחלצאות, כאמור והלבש אותן מחלצאות (זכרונה נ' ד') המחלצאות והטעתות (ישעה נ' כ' ב') כי בן נהוג גם אצלנו כי אלו הבנים כמו שנאמר בטה שנקרא סנדוטם שהם עומרים מקופלים וורחקים תוך שני דפים בכלי הנקרה דישטרינו בלוע, וכשירצו ללבש אותן ינתקחו מישם כאלו הם מחלצאים אבנים מן הקיר הבני. ומשמעותם שהirstים שבאו לנו גדרו קראו שם לחלקים ידועים מן הארים החלצאים, כאמור נא נבchor החלציך (איוב ל'ח נ') מחלציך יצאו (בראשית ל'ח י"א), אם שהם הנטנים או שני חלקים זה בצד זה, כי נמצוא נ' ב' מתניכם חנורים (שחות ו' ב' י"א) ואיך שיהיה הוא שם לחלק השדרה מן האדים אוזור נא נבchor החלציך (איוב ל'ח נ') מחלציך יצאו (בראשית ל'ח י"א), תחידם בס' ב' ב' א) ויהה את החלצאות (שופטים י"ד י"ט) על כל זו ירע אצלם שהה עשו בחליות ופרקיות דבוקיםணדרק הדרם עד שיהיו חלקו דבוקים כשהארם נצב, ומתנעו כשהוא נכפת, כאשר אנו רואים תמיד נס אצלנו, והוא הנקרה בלעו פאלטינה שלובש האדים על כל גפו ואכדיו בזרועות ובשוקים ורכבים וברכים:

ואחר שהונחנו זה אמר כי מה ששמשו בפעלים בהנעה הזאת, אם מן הקול חלץ מהם (הושע'ה ו'), להוציאו כי השם היה מרכיב עצם והם בו דבוק מופלגן, כמו שצונו ולדבקה בו (דברים י"א כ' ב'), והנה ית' התגעגע ונתעק מות, וכן נס תין חלצו שד (איוב ד' נ'), כי אע'פ' שקשה עליו החזאה הותה הנה הטבע יכירהו, ובת עמי לאכזר, ואם מן הנפוץ צדיק מצחה נחלן (משלו י"א ח') כי השם ית' ינתקרו ויתעתקו מן הצרה ואם הוא דבוק בה דבוק מופלגן, זה יותר נטמי בעין, כאשר יאסר געתק וגפרה וניצל וכל לולה זה. ואולם מן הדעת נכיא וחלזו את האבניים (יקרא י"ד מ') וכבר פרשתיו. ואצרו חלצין יי' מארם רע (הלו'ס ק"ט ב') חלצא נפשי (שם ו' ה') יחלצין כי חפין בו (שם י"ח י"ט) זהה יותר מופלגן מאצרו במקומות אחרים העליין, העילה נפשי. וכן מסצ' ואצל'ה צורדי ריקם (שם ז' ה') כמו שהפלתי בפישו בתקומו. ואם מן התוך וצצותך חלין (ישעה נ' ח י"א) כי זה ברכת, הפק וקב' עצחות (טל' י"ד ל') או עצמות דרכית (תלים נ' א') או בן ישבר כל עצחות (ישעה ל'ח י"ג)

בלומר כי יהיה לך וכך, תעשה כך וכך, וכספר המשפטים ^{ל'} אין מפור
מן כי או וכי, ו Robbins שאין עניין כי אם כמו אשר, כמו וכמה יוציא
אפוא כי מצאתי וו' (שמות ל' ט' ז') בלאמר שמצוותי, וראה כי עמד
תני הוה (שם), וכן בטעם אשר, כאמור ל' ז' אלהנו הרחיטים והשלוחות
כי חטאנו לו' (רניאל ט' ט") בלאמר אישר או כאשר, וכן סולחת לעוני כי
רב הוא (תלמי כ' ה' א') שיב הוה, וכן כי עם קשה עורף הוא (שמות ט' ט")
כן כי רכב ברול לו כי חזק הוה (יהושע י' י' ח') פ' שכוב, שחוק.
ונם נהנו לומר כן בחתימת ספר ארוך בשיריו לומר כללו של דבר בקיצור,
באמור אחר כל השירה כי בא סום פרעה וו' (שמות ט' ז' ט'), כי
המן בן המرتאה (אסתר ט' ז' כ' ז') כי מררכי היהודי (שם י' ג' ז') ואם
להתנית טעם מה, פן יהטיאו אותך לי כי תעבד זנו' (שמות כ' ג' ל' ז')
בלומר הטעם בזאת השמורה שאמרתו לפני שהם יהטיאו אותך לי. הקפה
ובבח וצלגנו עתה בירך כי ניתן זנו' (שופטים ה' ו') בלאמר אלו היה ק
דראי ליתן לצבאות לחם, וכן כי עזר עצ' ז' (בראשית ב' י' ח') שות
נהתנית טעם למתה שקדום וירפא אליהם (פסוק י') לפני שכבר היה שם
חולין, והפליג בזה לפיה נבעה בלאמר וירפא ואם לא היה שם חולין,
וההדר כי אני ז' רפאך (שמות ט' ז' כ' ז'). ואם לננתנית סבה באהת טמיין
הסבות אשר מכלל מיניהם הוא כי יש בעצם ויש במרקלה, ויש בכוונה
ראשונות, ויש בכוונה שנית, כאמור לא עלה בקרבך כי עם קשה עורף
אתה (שם ל' ג'). וראה בסיפור אחר כתוב מלחת כי למיניהם רבבים, וזה
שכתב הבה נא אבואה אליך כי לא ידע זנו' (בראשית ל' ח' ט' ז') וזה כי
אמרו הטעם כי שכלתו היא, כמו יודיע אונן כי לא לו היה הזרע (שם
ל' ח' ט'), ואמרו כי לא ידע הוא נתנית סבה בעצם ובכוונה ראשונה
למה שכתיב הבה נא אבואה אליך כמו אמרו כי ראתה כי נעל שלה וו'
ר' ל' אמרו כי נעל מעמו שנדרל, ואמרו כי ראתה נתנית טעם בעצם
בכוונה ראשונה לאה שבדה בחרל' ובדה גוזן ולבנטה.

בכוננה ראשונה למה שבtab' בתקופה וופר בעני אלמנתו. ואתנעם אמרו וחשבה לוונה ונ' הוא נתינת מעם וסכה, אבל במקורה ובכוננה שניית, כמו ויאול ללבת כי לא נשא (ש"א י"ז ל"ט) וכל אלו החקיקות רדוקות. ואני אפרש כל זאת במדויק, ואתנעם נעלם והמכוון מין והסתמישת להלעלם מהם מלאכת ההנין שהוא מינרף וכור לוחב, ולא זה בלבד אבל פרוש זאת המלה נטו' עוד, כי כתוב הקטמי שמלת כי הנה לפעריטים

¹ ר' נסיך ואלה המכובדים. ² כי מרדע ט. ³ ר' II, 193. צין כתינה כט.

לכלכת (**ש"א י"ז ל"ט**) וויאל משה (שםות ב' כ"א). ואחר אמר וויאל שאל את העם (**ש"א י"ד כ"ד**) פרישו השבעם, והוא ייאל ואלה כענין אחר, וחילת, אבל הכל מטעם רצון וחפץ, אם שייהי יונא כלומר הניע את העם לרצון זה, או שייהי בורך, והיה לנו אמרו את הסקמת העברי כמו אם אמר עם, ואין שייהית, הוא המעם וירצה שאל את העם לאמר אדרוד האיש וכו', כי זה היה הסכמה רצנית ובוחרית מכלם עמו בראי, **א"ב** אין וויאל מענין אחר, אבל היה רצון שאל לומר אדרוד וכו', בענין הרצון שלנו לטרח החכם הנהוג בינו. אח"כ אמר [**הקמוח**] וענין אחר, איש נואלנו ואשר חטפנו (במדבר י"ב כ"א) נואלו שרי צען (שעה י"ט י"ג), אבל באמת נס זה מענין רצון וחפץ, וזה כי ידוע שכלי ספרי הנכניות והחכמים מלאים מוה שיווכחנו מהמשך אחר הרצון והחפץ לעשות דבר כלל, כי זה סכלה נמורה ופועל נפש המתאות, רק לckett אחר ההנן והראוי לעשות, עד שם נהנו לומר בסתם כי המשך אחר הרצון הוא רע אלא **א"ב** יוצרף לו עזה ובחירה מן החכמים כמו ושותע לעזה הכם (משל י"ב ט"ז) **שא"ע** שנאמר בסתום המעם עצה חכמים לא עצה נערים וascalim, כמו שהאריך בונה אריסטו בספר המרות, لكن אמר זה לנויאנו נואלו שרי צען כלומר החפועל מרצונם, כי רצונם נבר עליהם, כאמור תמיד נברת התאהوة והחשך לנויא, כמו שביאר זה אריסטו בסוף טאמר הראשין מהמודות, ע"ד חסר ביאר זה באדרו אשר חטפנו, אחר אשר נואלנו, וכ"ז מבואר לכלנו טפ' ונשים כי בן דברנו תמי, אבל רצון החפרשים להגיה עניינים רבים יטה אותנו מני דרך הישר, עם העולם מהם הפללאה המשירתת, מיבור וו והקס ע"ג:

יום. נס זה רב שטופן, אבל עניינו הבלתי זמן, ואין צורך להאריך כי מרדי עברו בפרשוי ספרי הקדרת אפרשות איש על מקוּם, רק שאותה שפה, שלפי דעתו מה שאמור אין-כך מוגן את היחסים במדבר (בראשית ל' כ') הוא מיצר ותגקרו הפעם כנ', כי הם כאריכים יחסם טהור:

כ'. אין בכלל העברי מקום שהיה מוצגי איז-ע', כמו שחזבוב הגיבורים והלשן תחפזם והם הונאים לליהו פצצץ אבל ג.א. אם דמציך דבריהם לנבר, ואם בוניהת פגץ מה כבבנה כניט, אז לנחתה פיבה איז-ידיע טמי הכסות ומייניח איזל הרקיאים בעברי ובניזח, וכוח שהוא להמשיך הדברים ולקיים בכלב, טאנבו כי חולין בניין וו' (ודברים ר' ב'ח) כי יוקם בקרבן נביין (שם יג' ב') שאלו הם התחלת דברו האמצעית,

מלאה בימים רבים (תלים ק"ז כ"ג), או שנאמר על נבוכנעזר ששלחו השם להשחת את מואב, וכחיב אחר עשו מלאכת יי' רמיה (ירמיה ט"ח י") כמו שיפורש אחורי ואரור מונו חרבו מדם, ובתוון כן בנביא ויאמר חמי מלאך יי' במלאות יי', (חנ' א"ט') ומה צורך עוד לבדור. וכל הדבר כי אחר שיש לנו ההקרמה הנכבדה דברה תורה כלשון בני ארם (ברבות ל"א) הנה כל העניינים שהם מתייחסים לנו ארם, הם מיוחסים לו ית' בכל ספר הירוש, וכן אמר ארוסטו במה שעחר המבע, כי כל התהارات שניות לטולך בשער ודם ניחת לו ית', כמו פקידים סננים שופטים שוטרים ומלאכים טובים וכן רעים, מלאך משחית, מלאך המות וכל הרומה לtot, וזה אם בשכלם הנפרדים, אם בשניהם השמיים אם בכבי ארם טובים ורעים והכל יקרא מלאך. ולעו מלאכה או'בריה¹, ולעו מלאך אובריר² וכן נאסר מלאכי ב'יר החם, ואלי לוה נקרא הנביא היודע מלאכי. ויונתן בספר החכמתו לומר מלאכו ביחס הפעול, ר'ל הכל שגעשה במלאתך, והוא הרין שנכנן לאמריו ביחס הפעול, אם כן אין לעז מלאך מישאניר³. כמו שליח—כבודו הרבה במקומו מונה⁴—וاعפ' שככל מלאך הוא שליח וכל שליח הוא טלאך, כמו המדריך והצחוק, הנה אין עצמות שם האחד כסם الآخر, וכן—כבוד המורה מינה—אין עצמות שם אלהים שופט או מנהיג, וכבר הארכינו בזה בפרקם:

לבב. מונה למן רקיות ורקיות. וכבר קודם לנו בפרקם כי כל הלשון, או רוכזו שהוא בכלל נאמר על היציאות החומרית הגופי, ועל המיציאות הצורי הנסייני, כי אף העצם יותר אמתי לצורה מן החומר, וכן נאמר בכך מין דקות ורקיות לפשת וללב, ר'ל לזיור ולמחשבה וכן הפט ר'ל עובי וססות כמו שקרים לנו בשערת בוב, כאמור ואיש נובו ילגב (איוב י"א י"ב). וכן אמר בכך כי השם לדבר מצד היהת המקרה הזה גבור בו, אטרו נם ליל בכמוכם (שם י"ב נ") כל לבבות דורש יי' (דביה"א כ"ח ט'). וזה, כי זה האבר אם מצד שהוא יותר דק משאר אבריו הארים בראיו לו, ואם מצד שהוא שרש כל נפש האדם עם כל בחותה ובפרט לחינוי לפי דעת רבים, ראוי היה שהניבו לו שם מצור דקיות ורקיות, ואמרו בשלמות לבב וללבבות, מאמריו מתפקידו על לבבות (נחום ב"ח). ובחרtron הכהל עם דנש, דרך בעלי הכהל, מה אטלה לבתק (יחוקאל ט' ז' ל'), והקברון ולישראלים בלבדותם (תלים ק"ה ד'), ובחרtron יותר, לב חכם ליטני (קהלה י"ב) לב ולב ידרבו (תלים י"ב נ') ולו

¹ Oeuvre.² Ouvrier.³ Messager.⁴ מ"ג ח' ב' פ"ז.

תבה עם ה"א התיימת, כי איש אתה (כראשית כ"ט ט") ופעמים לאמתה הרבר הלי קרא שמו יעקב (שם כ"ז ל') מן השלשה הלי נכבך (ש"ב ב"ג י"ט), ואין בס' כי אם לתיימת או לשאלה כאמור תמיד הלא, והגמץ לוח החין מן ה"א השאלה וה"א התיימת, ובפרושי הספר הקורש ימצא איש איש על מקומו:

כיה. מין כפיפה כמו שנבואר בשרש כפף וכפלה. ומה שמו שם לשלעים הכהפאים ואטרו וככפאים על (ירמיה ר' כ"ט) תרי עפר וככפאים (איוב ל"ו):

לאך. עניין זה בעצמות מין מעשה ופעולה. השם מן המקרה הזה הוא מלאכה, והוא שם מושוף כט"ש הזרה בטלחותו להנין. ומצעתו והטלאה היתה רעם (שנות ל"ז ו') לנבל המלאכה אשר לפניו (בראשית ל' ג' י"ד) וכל המלאכה נמכזה ונמס (ש"א ט"ז ט') ו/or שולמה את הנער כי עשה מלאכה הוא (ט"א י"א כ"ח). ועל דרך הרmitt על הש"ת מכל מלאכתו אשר עשה (בראשית ב' ב"). כי מלאכה היא לאדרני יהוה עצמות (ירמיה נ' ב"ה) ובסתור במלאתך רעהו (שמות כ"ב ו') עשה מלאכת יי' (ירמיה ט"ח י") ומ' והלום במלאתך (דביה"ב י"ג ו'). והקבינו מלאות, ובסתור בענין האל"ף כל פלאכות התבנית (דביה"א כ"ח י"ט) לספר כל פלאכחותך (תלים ע' ג' ב"ח) ובחרtron האלף למלאכת שטים (ירמיה ז' י"ח). ומ' על דרך הדמיון בהש"ת במלאות יי' (חנ' א' י"ג). השם הנזכר מוה השם שזכרנו שהוא דמיון ראשית, ומלאך בא אל איוב (איוב א' י"ר), וישלח יעקב מלאכים (בראשית ח' ד') ועם כינוי קול מלאכה (נחום ב' י"ד) לכודר מלאך שלך. ועל השם ית' הרבה והנה מלאכי אליהם (בראשית כ' י"ב). ובכלל כי אין הベル בין אמרינו מלאך שהוא תואר, ובין אמרינו עשה מלאכת שזכרנו כמו שאין הベル בזה או בהנין בכל הרומה לוה נארנו בפרקם, ר'ל כי על תאר כמו ישב הלה כתוב עיטה ישיבה הלייה וכן הכל, ו'כ' כמו שאמר אבונעזר כי אין הベル בין אמרינו לבן ערד'ם ובין אמרנו בעל לבן, וכן אין הベル בין אמרנו מעשיה ובין אמרנו בעל מעשיה, וב עברו וזה אמרנו בפרקם כי האות והעין אינם נודרים מן און עין, כי לא נוכל לסדר בת' שניים ערכה און עיטה עין, אבל נאמר עיטה און עיטה עין, ר'ש התברר בארכות, וכן אמר שיש הベル בין עיטה לבין עיטה לפצעלה ובין מלאכת, ואם הם נרדפים מפני דיק אבוחדר, הנה אין הベル בין אמרינו מלאך שהוא תואר, ובין אמרנו עיטה מלאכה על ירבעם (ט"א י"א כ"ח) שהיא עשה מלאכת שלטה, בטעם עצי

אלגנוּתוֹ שִׁיחָה אוֹ מֵוחַק בְּפֶעַל וְשַׁבְּגָנָּוּנָּו כִּילָּם⁽¹⁾ וְכִימָּס⁽²⁾ וְאַחֲרַ זָמָן
וְעַד שִׁיכָּלָה הַעֲנִין נָאָמֵר עַלְיוֹ שַׁהְאָוָן זוֹן מִצְרָא שַׁהְאָוָן דּוֹמָת, וְכִי רָאָו
וְירָאָו וְמִיסְרָיו וְלִשְׁאָן שְׁהָיוּ חַכְמִים בְּחַכְמֹתָה אַמְתִּיתָה וְשַׁהְאָו חַכְמָתָה
וְהַאֲלָהָות, וְרָצָו לְהַוְעִילָּנוּ בְּשִׂוְרִיעָנוּ לְטַבָּע כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּקָרְאָם שְׁמוֹת
לְדָבָרִים כְּמוֹ שְׁהָאָרָכָנוּ בְּפֶרְקִים, הַסְכִּים שִׁיְדְּעָנוּ לְנוּ טַבָּע הַמְּוֹן וְמַחְ
עַנְיָנוּ וְלִמְתָּה נִקְרָא מַוְתָּה, וְלֹא רָצָו לְהַגְּנִיחָוּ לוּ שָׁוֹם צָדָה שַׁהְאָו דּוֹמָת, כִּי
וְהַדָּבָר גַּעַלְמָן תְּהַמָּן וְאַף מִיחִידִים חַכְמִים, אַלְאָא אַבְ' עַמְדוֹן עַל סְפִר
הַנֶּשֶׁה לְאַרוֹסָמוֹ אוֹ הַגְּעָשָׁה כְּמוֹהָן, כִּי זה אַינְגָן דָּבָר מַוְתָּה, רַלְפָעַל
הַמְּוֹן בְּטֻף הַאֲדָמָה, וְלֹכֶן הַגְּנִיחָוּ לוּ שָׁם מִצְרָא שַׁהְאָו הַפְּקָד, כִּי וְהַמְּוֹשָׁח
וְיַדְעָו כָּל מַף וְנִשְׁמָשָׁו שְׁרוֹאִים הַלְּחָם עַל הַשְּׁלָחָן וְיַדְעָו שַׁהְאָו מַוְתָּה
כִּי מַהְרָה יַאֲכְלוּ וְחוֹזְוּ בָוּ וְאוּ הַפְּקָד וְמַתְחָלָפָלְוָה לְנִוְתָּה, כִּי אַיְנוּ כְּשֶׁ
שְׁוּמָן וְשִׁיאָר, וְהוּ אַמְרָם וְלֹא אִימְתִּי קָרְיוֹ לְהָמָן עַד שְׁלָא נַאֲכָל, (ברבות מ"ח):
וְלֹכֶן הַסְכִּים בְּיַחַד הַלְּמָד וְהַחַדְתָּה, עַם הַסּוֹג נַחַלְקָה תְּחִלָּה לְשִׁנְיָעִים
כָּלְלָל עַל עַנְןָ הַפְּנִכּוֹת וְהַתְּגִנּוֹת, עַם הַוִּזְרָה וְהַסְּגָבָה כְּבָמָה
כָּלְלִים עַלְיוֹנִים, וְהַגְּנִיחָוּ שָׁם כָּלְמִין מַאֲלָו בְּפֶלָס מִיחָר לְהַכְּדִיל בְּינָם
הַאֲחָר לְחָם וְהַאֲחָר מַלְחָמָה, וְאַוְלָם מָה שְׁנָמְצָא בַּרְיוֹן מִן הַרְאָשָׁון הַיָּה
נָאָמֵר בְּכָלְלָל רַלְעַל כָּל מַוְתָּה אָסְמָה שִׁיחָה פָּתָא אוּ בְשָׁר, אוּ פִּירָוֹת, חָח
בְּאַמְרָוֹ עַל עַנְיִינִים רַבִּים שָׁמָן מַוְתָּה, אָסְמָה עַל הַפְּתָא מַבּוֹאָר בְּאַמְרָוֹ לְאָלָעָל
הַלְּחָם לְבָרוּ וְגַן (דברים ח"ג) וְאָמָן עַל הַבְּשָׂר מַלְחָם אַבְיהָאָתָל (וַיָּקָרָא כ"ב
י"ג) אַתְּ לְחָם אַלְיהָי (שם כ"א ח"), וְעַל הַפְּרִוּתָה, נְשִׁיחָה עַיְן בְּלַחְמוֹ (ירטָיו
י"א ט"), וְעַל הַבְּשָׂר וְהַפְּתָא יָחָד, כְּאַמְרָוֹ לְחָם אַלְיהָוָנוֹ וְגַן (וַיָּקָרָא כ"א כ"ב
שְׁוֹהַת בְּלַל הַבְּשָׂר וְהַתְּרָמוֹת⁽³⁾, וְעַל כָּלְלָל מַוְתָּה). הַמָּה כְּדוּ לְחָמִי (איּוֹב ו' ז'),
כִּי לְפָנֵי לְחָמִי (שם כ"ד) מַאֲשָׁר שְׁמָנָה לְחָמוֹ (בראשית ט"ט ב') וְלַחְמָם
כָּנְלִילִים (צְפָנִיה א' י"ז). וּפְעַל מִזְהָה הַמִּן אָסְמָה מַן הַקְּלָה וְעַל כָּלְלָל
וְהַאֲכָל כִּי לְחָמוֹ לְחָם רְשָׁע (מִשְׁלֵי ד' י"ז), וּבְלַחְמָם בְּמַגְנִיעִים (חִילִים
קְמ"א ד' י"ג) אַלְלַחְמָם אַתְּ לְחָם רְעַעַן (מִשְׁלֵי ב"ג ו'), לְכוּ לְחָמוֹ בְּלַחְמִי
(שם ט"ה), עַד שְׁתוֹפָה מַאֲכָל מַשְׁרָשָׁאָכָל, לְחָמִי רְשָׁע (דברים ל' ב"ד).
וְאַוְלָם מִן הַמִּן הַשְׁנִי אָסְמָה מַן הַקְּלָה לְחָם אַתְּ לְחָמִי (חִילִים ל' ה' א'), לְחָם
יְחִילְצִי (שם נ"ז ב") כִּי רַבִּים לְחָמִים לִי מַרוֹם (שם). הַתְּאָרָא אָוּ לְחָם
שְׁעִירִים (שׁוֹפְטִים ה' ח") כְּמוֹ לְחָמִים כִּי הַוָּא שָׁם כָּלְלָה. הַגְּנָעָל אָסְמָה
גַּלְחָם כָּם (שם י"א כ"ה) יְזִי לְחָם לְכָם (שְׁמָות י"ד י"ד) כָּלּוֹמֶר בְּעַכְרִיכָּם
וְיְחִילְנוּ חָנָם (חִילִים ק"ט) וְיְחִילָמוּ בָּי :

ק. בכ", וְתָהָא שְׁצַ"ל בְּלַס zivin דָבָר נְסָאָת, וַיְצִקְשִׁקְשִׁקְשִׁלָּם⁽⁴⁾.

צְנַן מִשְׁנָה כְּנַח II, 305, וְנַן הַרְאָה גַּעַג וְקַעַג⁽⁵⁾. לְשָׁן הַדָּן בְּנַדְשָׁן⁽⁶⁾:

וְלֹאָעוּ בָּלָא בָּלָא (רב"ה היא י"ב ל"ז) וּבְמִקְמוֹ פְּרַשְׁתִּי, וְאַז הַבְּרָלִ בְּנִין
שְׁנָקָה הַתּוֹכִי טַן הַדָּבָר, הוּא הַיּוֹתֵר דָק מַרְקִיק בְּנִין הַבָּרָם וְכַן לְבָב
וְהַאֲלָן וְהַפְּרִי, הַפְּרִי הַקְּלִיפה שְׁהָיָה עֲבָה וְגַסָּה בָּעֵד בְּתוֹכָה, וּבְכָל
מִפְּרָסָם כִּי כָל עַד שִׁיתְקָרְבָּן הַקְּלִיפה שְׁהָיָה עֲבָה וְגַסָּה אַל חַוּכוּ הוּא יוֹתֵר
דָק וּמַרְקִיק, וְכֹל מִהְיָה שִׁיחָה שְׁהָיָה עֲבָה וְגַסָּה כָּל נִשְׁמָשׁ אַל חַוּכוּ הוּא
לִמְרָד בְּלַב הַאֲלָהָה (שְׁב" י"ח י"ד) לְבַשְׁמִים (דברים ר' י"א) בְּלַבְתָּא אַש
נִמְרָד בְּלַב אַיְזָבָק (איּוֹב י"א י"ב) כִּי כָל אָדָם גַּנְדר עַב וְנִסְמָח
צְדִירָן וְאַחֲרָה וְיַדְוִרְקָעָן עַנְיָנוּ בְּכָמָה צְדִירִים, כְּמוֹ שִׁיפְרָשָׁ בְּסִימָוּ וְעִירָ פְּרָא
אָדָם יְלָר, וּבְכָקוּמוּ פְּרַשְׁתִּוּ. וְמַן הַגְּנָשָׁ שְׁעִינָיו כְּמַשׁ בְּפֶרְקִים לְחוֹק
הַתְּאָרָר. בְּעַנְעֵן יִתְּרָכָמָנוּ פְּחָוֹת וְיִתְּרָכָמָנוּ בְּאַמְרָוּ וְתְּלַבְּבָל לְעַיִן שְׁתִּי
(שְׁב" י"ג ו') כָּלּוֹמֶר הַדָּק וְתְּרַדְקָק שְׁתִּי כְּלָבְתִּי לְעַשְׂוָה
הַתְּחִבּוֹלָה הַכְּבָיהָא אֶל בִּיתָה, מְפִנִּי שְׁהָוָה נָאָה בְּמַעֲשָׂה הַתְּחִלָּת
חוֹק הַדָּקּוֹת וְהַדָּקְדָּק. וְמַן לְכַבְּתִּי אַחֲתִי כְּלָה לְכַבְּתִּי וְגַן (שִׁיר ד' ט")
הַטְּעֵם דְּקּוֹת וְרַקְקָת אָוֹתִי עַד שְׁבָתִי דָק מָאָר, כְּמוֹ שְׁנָאָמָר בְּאַמְנָקָעָל
תְּמָר אַחֲוֹתוֹ, וְרָאָה מָה בָּן עַנְיָנָג, וְעַנְיָן הַחֲמָם אֲבָן קְמָה וְאֲבָן גְּנָאת, וְאַם
בָּאַתְּ אַרְאוּ לְחָמָם הַקְּרָמָתָם כְּמוֹ שְׁכָתְבָתִי בְּפֶרְקִים :

לְחָמָם. רָאָה הַפְּלָנָה אֵיךְ הַמְּפָרְשִׁים סְכִיבִים סְכִיבִים לְנִקְרָתָה אַתְּתָה
בְּכָל שְׁרָשָׁע עַנְעֵן אַחֲרָכָל וְסְוּנִי, וְלֹא יִמְצָאוּ רָק בְּיִדְיּוֹת מַעֲטִים,
וְאַם יִמְצָאוּ לֹא יִמְצָאוּ רָק בְּרוּכִים קְלָמִים, כְּמַשׁ הַקְּמָה בְּזָוֹת,
וְמַלְחָמָה הַסְּתָמָה סְתָמָה, וְהַחְמָה הַסְּתָמָה סְתָמָה, כִּי הַמְּלָחָמָה
וּבְאַתְּתָה וְזַה, אַבְלָה רָאָה כִּי עַמְּשָׁה הַדָּמִין בְּיִתְּחַיָּה, הַגָּהָה
יְשִׁרְמָוֹן אַחֲרָיו יִתְּרָכָמָנוּ וְיַדְוִרְקָעָן עַנְיָנוּ פְּלִיטָסְפִּיאָה, וְלֹא שָׁתְּלַבְּבָל הַדָּרְצָוֹן. כִּי בְּכָפְרִי
הַגְּנָשָׁ בְּמַטָּרָה כִּי הַגְּנָשָׁ בְּפְלִיטָסְפִּיאָה. וַיְצִקְשִׁקְשִׁקְשִׁקְשִׁלָּם⁽⁷⁾, וְבַיּוֹתְרָן שְׁאַבְלֵל לְדָרְצָוֹן. כִּי בְּכָפְרִי
שְׁוֹהַת בְּלַל וְאַתְּרָמָה כִּי הַגְּנָשָׁ בְּפְלִיטָסְפִּיאָה, וְלֹא שָׁתְּלַבְּבָל הַדָּרְצָוֹן
וְאַם הַיּוֹתָה חָבֵם בְּפְלִיטָסְפִּיאָה. וַיְצִקְשִׁקְשִׁקְשִׁקְשִׁלָּם⁽⁸⁾, וְבַיּוֹתְרָן
הַגְּנָשָׁ בְּמַטָּרָה כִּי הַגְּנָשָׁ בְּפְלִיטָסְפִּיאָה אַסְדָּן, כִּי הַבְּיִצְעָן
שְׁוֹהַת בְּלַל וְאַתְּרָמָה כִּי הַגְּנָשָׁ בְּפְלִיטָסְפִּיאָה, וְאַרְבָּסָמוּ פְּכָק הַלְּבָה כִּי
אַחֲרָה טָעַם מִצְרָא וְצְדִיק מִצְרָא, וְזה כִּי הַבָּל אַבְלֵל מִצְדִּירִים
הַחְמָה כִּי הַמִּן בְּהִוָּתוֹ מִזְרָח כִּי הַבָּל אַבְלֵל מִצְדִּירִים
הַשְּׁלָחָן הַגָּהָה אָוּ יִאָמֵר עַלְיוֹ שַׁהְאָו מַוְתָּה וְהַוָּא זָן מִצְרָא שַׁהְאָו הַפְּקָד, וְכִי
וְזַה הַגְּנָעָן מִלְחָמָה לְיִסְדָּק בְּכָלְהָכָה כָּאַל הַיּוֹבָה כְּהָה וְכְהָה לְזַה⁽⁹⁾

חמשו מישם צוארכיהם (טיפה ב' נ") לא ימיש מותוק האהיל (שמות ל', י"א), ככלור לא ימיש עצמו מותוק האהיל, וכן לא ימיש מעשה פרה (ירטיה י"ז ח"). אבל ראה בכך כמו שאמרנו בשיאר האותיות כי ש"ך מושך ומשש ומשה הם מסוג אחד ומכוון כי המשטח הוא בהגעה הארום את ידיו וינו ברבר, וכן נכן אמרו בו השרש והמען (שפיטם ט"ז ב') ומשח השך (שמות י' ב"א) יזרום ולא ימשין (חלים קט' ו'). מפרק. מן קישוט ובלבך להעבור החלורה והוחטא מעל שטח העט השם תמרוק בער (משלי כ' ל") ונתחן תמרוקין (אסתר ב' נ') ובתמרוקי הנשים (שם) וקרווא לטע שותבשל בט הבשר מות, ואמרו ואת המפרק שפוך (שפיטם ו' ב') ומרק פגולים כליהם (ישעה ס"ה ד') לפי שדריך בני אדם להעבור הקצה והחותמה מעליו. הועל קל, מפרק הרמות (ירטיה ט"ז ד') ואם הוא צויז', שלא נוכר פועלו מהונש, ומפרק שטף בטמים (ויקרא ו' כ"א):

נגד. עצמות עניינו נכח ונבחות. השם אך ננד י"י משיחו (ש"א י"ז ו') כאן גנדו (ישעה ט' י"ז), עוזר גנדו (בראשית ב' י"ח) וכבה"א הגנבה גנדה נא לכל עמו (חלים קט' י"ח) וזה יאמר על מקום קרוב או רחוק וברוב יצרפו לו המת' כשהוא מרוחק, כאמור ותשב מנדר (בראשית ב' א ט"ז), מנדר גנאי יעמדו (תהלים ל"ח ב') ככלمر רחוק כי לא יקרבו אליו לעורני, ואתה תעמוד' מנדר (ש"ב י"ח י"ג), ופעמים יוסיפו ביאור דורך, כאמור ויעמדו מנדר מרוחק (מ"ב ב' ז'). וכן התאר הוה תארו המושל גניך, כי ראי שיעמוד נכח פנוי העם לעורם, והעם ננד פניו לשratio; וכן ראוי להם שיוו עומדים מרוחק מן העם ולא יתחברו עטם, כי אם לעתים רחוקות, כאמור ואתה תעמוד מנדר (ש"ב י"ח י"ג), ובכבר אמרנו כהה בשם אצילם, ונמצא מזה כאמור ואתה תהיה לננד (ש"ב ה' ב') וכן רביבם. וכן ננד חסר חבונות (משל ב' י"ז) כתש' במקומו, בלי חסרון כלל, ואמ נבהלו בו אלפי המפרשים, כי נעלמה מהם הלהבה בהניון, וכן נקראם המאמרים המשובחים ובעליהם גנידים, כמו שנקרה מושלים, וכן במאמריהם שבו הרין(!) שאמרנו בשם גנידים, כי ראי שיוו אלה תמר נכח פיני המבינים ושיהיו מרוחקן מן המתן. וכן הענן הוה בשושן זה ר' נכח ונבחות, שמשו להאדור בו פעולות האנשים מספרי ספר, לפי שראו למספר שיעמוד נכח פנוי האנשים אשר הוא מספר ומספרם להם,

ונכין זה דור'ך². ב' ה' התייבב¹.

ויאמר דור'ך כי חזר "ימות" ג' ש' ישרה כל נכח I, 222.

לען, והוא שם לכל לשון וולת לשון הקודש³, ופעמים ללשון רומי בלבד, וזה אם בכלל, כמו שמשמעותו רוז'ל ואטרו ללווחות בלוען (מנילה ט"ז):

אות חכמים. ממאד. עניינו רבוי הרכבר והפלתו והנה מוב מאדר (בראשית א' ל"א), הכהל לחוק, אל התקף יי' עד מאדר (ישעה ס"ד ח') אל תעובי ערד מאדר (שם קי"ט ח') דבר אמת ערד מאדר (שם קי"ט מ"ט) וכל זה כי בלא כלום אי אפשר, עםanni בכל מאדר (דברים ו' ה') כלומר בכל צד הפלמה שתוכל:

מהדר. מהירות תנעה או זה תנעה שתהייה אם חוצנות או פנימיות כי הכל פעולה ומעשה, והכל תחת סוג האיכות וזה מין שותף שנאמר בכלל ויחור, זה כי לפעמים יחוrho על מהירות החחון לתת דבר ידו של אריסתו כי חփן בה מאדר, אבל שני משקל יש בינהם כי השם על הכל, לא יכול כלותם מחר (דברים ו' כ"ב), ומשקל אחר והולך מהרה (כבר ב' י"א) מהירה חחשת (ש"א כ' ל"ח) והנה מהרה קל יבא (ישעה ה' כ"ז) מהירה רודה (מ"ב א' ו' א') והשם מן המיהר מהר ומתון (בראשית לד' י"ב) כמהר הบทילות (שמות ב' ט"ז) הפעלים אם מן חמי הארץ, אם מן הקל אחר מהרו (חלים ט"ז ד') ושם פרשטיו בענין יקר, ואם מבין הרונש מהר צעה להפחחה (ישעה נ' א' י"ד) ו מהרתם והורתם (בראשית מ' ה' י"ג) מהירה ליכה (ש"א ב' ג' מ"ז) מהרו שלוש סאים (בראשית י' ו') הטעם מהר לקחת שלוש סאים. מהרו את המן (אסתר ה' ה') מהירה מיכחו בן ימלה (מ"א ב' ט"ז) והתאך קרוב ומהר מאדר (צפניה א' י"ז) בפלם ושייחן אני (קהלת ד' ב'):

ומ"א סופר מהיר (חלים מ' ה' ב'), איש מהיר במלאתו (משל ב' כ' ט') ובסתוק ומהר צוק (ישעה ט"ז ה'). ואם מן הנפוץ הנוי המר הנמהר (חבקוק א' ו'), ולבב נמהרים (ישעה ל' ב' ד') אמרו למחרי לב (טם ל'ה). וראה הפלמה כי זה כל רע, ומהר שהוא מן הקל הוא טוב, וזה הצד שהנפוץ יורה שהנרייא כל הפעולות רצוי מן המכחה הוה, וכל חינני נמצא מן הקל מהר ימדינה לו לאזהה (שמות ב' ב' ט'ז):

מורש. מין תנעה במקומם. הפעל כל לא ציו (כבר ב' י"ד ט'ה). כי ההדרים ימלו (ישעה נ' ג' ב' ב') ומשתי את ען הארץ (זכריה נ' ט') הנוסף לא ימיש עמוד הען (שמות י' ג' ב' ב') ואך שיפורש הוא יוצא⁴ לא

ונן ר' י"ס ור' ר' ז'

ען ר' י"ס ונחרץ⁵

העימס (עמוס ו' א"), כלומר שהם נקרים ומוכארים בשם ראשית נימ' ואח'ב שהמקל סדרו שהוא נוקבו ודוקרו במקורות חרב, אמרו בענין זה יקbedo אורה ר' יומן (איוב ג' ח') יקbedo לאום (משל, י"א כ'ו) ואקוב נהנו פתמאם (איוב ה' ג'), ע"ד הדמיון לשם האל, לא לו יות', נוקב שם י' ויקרא ב"ד ט'') ואמרו יקב בן האשה וכו' (שם שם י"א) נקבעו בו שני העניינים ר' ל' הפטירוש ונען הקלהת, ואין קושיא טאמרו ויקלל, כי הם לשונות נרדפים, ר' ל' ויקב ויקלל וכן ויזועם ויארד, וככלם נכוון לאקצת זה

סגול. מבואר בהגין מה היא הסגולה ועויין שם השם והייחום ל' סגול
(שמות יט ה') וסגול מלבים (קהלת ב' ח") ונעשה כל הבניינים

סנֶר. הפק הפתוח וההתר כאמרו השער הזה סנור יהיה לא יתח
(יחזקאל מ"ד ב') וכמו שהפתחה והתרה שמות משותפים, בן היא
הסנירה והכל עין אחר, והשם מוה נאמר סנירה והסניר והסנירה ואם לא
נכמצא, אבל נמציא ואקרו סנור לכם (הרשע יג' ח') כטעם סנירת לבן,
כפי אין הベル בין אמרנו ובין אמרנו ואקרו לבני הסנור, ודעת צורה
הלהב, וזה העניןobarנו בפרקם, מצד מה שנברא כי יאמר על השם
שהוא בשיעור דק מצד הכלמה והנשム שھוא עלי', וכן עד"ט נבן לומר
לאירועות שטח העץ או קומתו, ואולם שמו מוה שם לבית הספר שהוא
עומדר סנור תחריד ואמרו להוציא מסנבר אסיד (ישעה ט' ב'), והקבוץ
בלשון נקבות ויחנו טפסנאותיהם (תהלים י"ח ט'ה), וכן שמו מוה
לכללי בכל שהוא נתון על האסור ואמרו ויתנוו בסנור (יחזקאל יט' ט')
וחזרנו יונתן בקורסין, וכן בלשון רוז' לו היוצא בקורס (עיטין ה'), וכן שמו
שם לוחם הנקי והטוב בתכליות, שורך בני אדם לסנרו בארגונים פאר
מוחה מוה ידועה עצלם, ואמרו לא יתן סנור תחתיה (איוב כ"ח ט'ז)
או אכן טובה ידועה עצלם, ואמרו לא יתן סנור תחתיה (איוב כ"ח ט'ז)
ונגנן אצל מכמה פנים שווה שם לבודח כמ"ש עניינו, אבל עכ"ט תארו
זהו והוכח בראשו זה לסבה שאמרנו ואמרו זהב סנור (ט' א' ו' ב'), וכן נקרא
אסיד המלחמה או עניינים אחרים מוה השרש החרש והטסר (ט' ב' כ"ד ט'ז)
ובכן מוה השרש שתו שם לכליז ידע עצלם שעומדר תמיד סנור בתרעה
ואמרנו הרק חנית וסנור לקראת רדי (תהלים ל"ח ב'), וכן מוה המשרש
שם למטר הסוכוף הרבה מאר מפניהם שאו כל אדם עומדר סנור בביו
כל אדם סנור וחלוגות והארוכות, ואמרו דלף טורר בית סניר (משל)
ויק ר"ק :

וון הם ל', וכמו שנקרא זה מכפר מצד עין ספור ומספר שנכבר במקומו, כן נקרא מניר מצד עין שיש זת, ונחנו לומר הנרה ומספר דרך שמות נרדפים, אבל מובואר בו דיק אבחומר כמ' בפרקם . הנוף מי הנדר לך (בראשית ג' י"א), את מי הנדר מלין (איוב כ"ז ר") וכןן כמו שהוא נכון אם אסר אליו . ובעל בנים יניד רבד (קהלת י' כ") בצערין, ואם הוא כתוב ביו'ר, וכן ותיר לבני ישראל (שמות יט' נ') הנדר ניניד למפלך (ירמיה ל' ט' ז'), מנדחת מולתה (אסתר ב' כ") ותלא נוכר פועלן ממנה . והנידוי לך (רכבים י' ט") הנדר הנדר לנו (יהושע ט' כ"ז) :

כג'. מן התחנה והמשבות דבר לה אם מים אם יין אם דם אם רמעוט, או וולת זות, הנפעל עני גנאה (איכה נ' מ"ט), וזה מבואר ואמר נ' ב' ידי ליליה גנאה (תהלים ע' ג') מצד הזעה שיקירה לזר אדרם כשחטם רפוח מפחד ונם לכלל נוף, כתעם כל ידים חרפינה, וכל ברכים תלכנה טים (יחזקאל ז' י"ג) וחללה שוהה יידי תמורה עני, כמו שאמרו ההופכים ללבנה משפטן, גננות ביום אפור (איוב כ' ב"ח) כמו גננות ואין צrisk לזכור צרות ורעות שוה תאר לה, כתעם ימתר על רשעים פחים (תהלים י' א' י"ג) כ"ש שם שפיכות דם, יותר מבואר כמה הנגרים ארעה (ש' ב' י"ד), והנוסף והגרתי לניא אבניה (ሚכה א' ו') כי בبنין יש בקירות לחות מה, וכן נם זה לאבנים על צד החהפלנה כמו שזכרנו, ויר' מוה (תהלים ע' ה' ט') על היי, ותnar את בני ישראל (יחזקאל ל' ה') יג��ו על ידי הרבה (תהלים ס' ג' י"א), כי שם שפיכת דם, יותר מבואר כמה נגרים בטור (ሚכה א' ר' ג')

נקב. נס זה עניין אחד עם יקב, מונח על עניין הכנס בתומו דבר, השם המונח לכלי שבו נוקבנץ מקבת, מאמרו ואת המקבת ביריה (שופטים ד' כ"א) ובמקבות יצrhoו (ישעיה ט"ד י"ב) במשמעות ובמקבות יחווקם (ירמיה י"ד) ולא מקבת בור נקרתם (ישעיה נ"א א"), הטעם שבם ניקרתם, ואולם ר"ל נהנו לוטר שם המקורה מוה נקב נקבים, ואולם הגינויו מוה שם או תאר לאשת, מעד שזה תאר ומקורה נובר בה, ואמרו זכר ונקבה ברא אתם (בראשית א" ב") ונבר קדם לנו טעם בשם זכר, הפעל כל מוה, ובא בכטו ונקבה (ט"ב י"ח כ"א) נקבת בטמיון (חבקק נ" י"ד) במוקשים ניקב אף (איוב ט" כ"ד) אל צורו נקבות (חזי א" ו') ויקוב חור בדלתו (ט"ב י"ג), וכי ראו שההפרש והמבדיר הרבר דמותה שהוא ניקב הרבר ורואה ומראה מה שבתוכו ופנימו, אמרו מעין זה מן הכל קבבה שכרך (בראשית ל" כ"ח) אשר פי י"י יקבנו (ישעיה ס"ב ב") נקובי ראשית

הטבע ששים התברר שם העצם, וכי הוא שם מוטוק בערבי כי הוא גנווה"ר שהוא הבROLח והפנינים, ומצד היותו האבן יקרה קראו מלה שם כלכל מחות דבר שעיה נשם, כי מהו יתיר חזק ויקר מכל מותה שאר המאמרות, וכן נם בכל יקרה בלשונו אבן אמרו אכן ישראל (בראשית מ"ט כ"ד), הטעם עצם ישראלי, ומהו נהוג בערבי ו עברו לומר אכן ריש, אכן סינא אכן קמחי אכן כסוף, וכן בסתרי מעשה מרכבה בכתוב אכן תריש אבן ספר ("חוּקָלָא" כ"ב) אל אכן אבן אחת שבעה עינית (וכירה נ"ט) ורבים כן. וכבר קדם לנו בשרש אכן, נם בו הערים מצר עזם וחוזה המכון באמרו בעזם היום הזה (שמות י"ב י"ז) כמ"ש ר' ל' בעזומו של יום (שבת פ"ו), וכעוזם השמים למהר (שמות כ"ד ו'), ומה נאמר מעצמו ובעצמן, כמו שאמרו הlk הוא בעצמו, כל עצמן, ובכל כי בחכמתך יזכיר עצם ועצמות כמו עניין אחד יהוד ע"ד עין נם, אכן בעזומו דק יעשה הברל בינויהם כ"ש בלשון ערבי, כי על העצם יאמרו נהר באשר התרנו ועל עצמות יאמרו דיאת, וכמה שאחר הטבע התברר כל לא נחדר עצמו טנק (תהלים קל"ט ט"ו) שווה כלל העצם והעצמות, ואולם מעניין עצם ועצמות נאמר בערבי מה שזכרנו, וכן החזקתו קראו לו שם מז, ואמרו זאת הפעם עצם מעצמי (בראשית ב' כ"ג) עצם לא תשברו בו (שמות י"ב ט"ו) ותקרבו עצמות עצם אל עצמו ("חוּקָלָל ל"ז") ועצמותיהם ינרט (במדבר כ"ד ח') העצמות היבשות ("חוּקָלָל ז"א") דבקה עצמי לבשרו (איוב ל"ז) אספרט כל עצמותיו (תהלים כ"ב ט"ו) אדרמו עצם מפנינים (אייב ר"ז) כי היה זה לבך שם לחלק הנורא להלן ערבי, שהיה נם או לשון קיים, והוא קוראים לכלל העצם כמו שקרים לנו נהר, שהוא הפנינים וכן מעניין זה החלק הימייה, אך עצמי בברברי אתה (בראשית ב' ט"ר) עצמן ובשרך אנחנו (ש"ב ה"א) כי זה מטמעם הוא הוא, וכי לא ידרו המפרשים זה וכן מעניין זה השרש, ר' ל' תחוק ותוקף, כי ראו שהעונה עיפוי והמסתרם מהבית אתה ואני, אם בכלל, אם בקצת, הוא מחק ראותו וחוש עינוי כדיוע, שימוש בו בשרש וזה ואמרו בשמות עצמת העינים, התאר לעניין החוק בכלל רב עזום (שמות א' ט"ז) בין עצומים פריד (משלו י"ח) ונפל בעצמו חלכים (תהלים י"ז) תואר למקשים החזוקם, הנישו עצמותיכם (ישעה מ"א כ"א), תאר לטענות שחם חזוקות. ואולם הפעלים מעניין החוק בכלל עצם בחו (דניאל ח' ב"ד) כי עצמת טמן מאיד (בראשית ב' ט"ז) ואובי חיים עצמו (תהלים ל"ח כ"ג)

בכ"ז ט"ז), והכטב באות לחותק. הפעל כל והROLת סטן אחריו (בראשית י"ט ו') סטן את פרון עיר רוד (ט"א י"א כ"ז) וו"י סטן רחמה (ש"א א"ה") סטן עליהם המדבר (שמות י"ד נ') וו"י השער לסגנור (התשע ב' ה') סגנור דליך בערך (ישעה כ"ז כ') וחסנרג הרלה (ט"ב ר' ח'), הנפעל כי סטן לבוא (ש"א כ"ג ו') חסנרג שבעת ימים (כמברבר י"ב י"ד) הרנטש יוריחו סנרג וטסנרג (התשע ו' א'), ושלא נונר פועלו ממנה סטן כל בית (ישעה ב' ד"ז) וסטן על מסגר (שם כ"ד כ"ב):

סוט. מין כלוי ותכלית כמש שקדם לנו שרש כלא, ומזה קראו שם לתוכליות האחרון מן הדרבר והתגענה אפס, ואמרנו סוף דבר הכל גשטע (קהלת י"ב י"ג) סוף כל הארים (שם ו' ב') ומצעתם אתם בסוף הנחל (ראה ב' ט"ז) וכן מזה קראו שם לרוח הרעה המכלה ואמרנו בגנגלל לפני סופה (ישעה י"ז י"ג) כמוון גבנתו סופה (איוב ב' א"ח) בסופה ובשערה דרכו (נחום א"ג) וגלגליו בסופה (ישעה ה" כ"ח) כסופות בוגנגב (שם ב' א"א) וכן מזה קראו שם לצמתה הדק ספניש שהוא קל האבוד וההאטמה' ואמרו ותשם בסוף על שפת הוואר (שמות א"ג) קנה וסוף קמלל (ישעה י"ט ו') הוא הנומה. הפעל כל סטו חמו (תהלים ע"ג י"ט) וחוכרם לא יסוף (אסתור ט' כ"ח) יחודו יסופו (ישעה ס"ז י"ז). הנוסף ואוסף כל (עפניה א"ב) אסוף אסיפם (יריחת ח' י"ג) ר"ל אסיפם כי אסוף

סודות. מין בסיסי והסתור ולא נמצוא רק שם ובದם ענבים סותה (בראשית ט"ט י"א) שהוא קרוב מעין לבוש, והפליט כי בעבור החתו וההסתה נעשה בכוסו ובהסתור נдол דרך ורמלה, שמשו כזה הפעל הנפשי כי ישחק אחיך ונו" (דברים יג ז") ויסת את דור (ש"ב כ"ד) אם י"י היטהר כי (ש"א כ"ז י"ט) ותשתיני בו לבלו חכם (איוב ב' ג") ותשפיהו לשאלות מאת אביה (שופטים א' י"ד) אשר הסותה אותן (מ"א כ"א כ"ה) הרשע לוחוק:

סְפָרָה. כמו שטה בשלו^ג, עשה סטם שנאותי (תחלים ק"א ר"ד):
עַצָּם. מין חוק ותווך וכת, כי כלם נרדפים ואחרים רבבים עטם, ואף
 עם זו יאמרו זה, כי הברל מה בינויהם כמי ריק אבחומר, שם המקרא
 בחיה וצעם ידי (דברים ח"ז) זה ימות בעצם תמו (איוב ב"א כ"ג) בשש
 מקומות, המטם בתוכף שלמותנו. ומ"א עז ותעצומותם לעם (תחלים ס"ח ל"ו).
 סטמה שמו שם למותה הדבר הידוע בהגין פאמיר העצם, וכמה שאחר
 ים הר"ג^ד

ואולם הפעלים מוחה השרש נמצאים בשרט סבב, ונעשה כל הבנינים, רק שזה יותר מיוחד מאשר היה הסובב לרעתו, אם מן הקל כי כל אחד עקב יעקב (ירמיה ט' נ") ויעקבני זה פעמים (בראשית כ"ז ל"), הרשת ולא יעקבם (איוב ל"ז ר") בלוור ולא יסבבם, ובמקומו פרשיותו:

ערך. מין סדור לבר ודבירים עם היהת דבר משוחף אם לנשム אן לאיזה מקרה, כמו מחיר ושני הסק במקח וממכר, וגם בהנין נבר העין סדור גורות שאינם רק דבר, כמו שידוע אמתה שם הקש המערבה, אונם ממן הנמצא בנשימים מזרע עצם או מקרה נמצא שם נמצוא נרות המערה (שמות ל"ט ל"ז) מן המערה (ש"א ר"ט") מערות ישראל (ש"א י"ז ח') מערות פלשתים (שם שם ב"ג), וערך בנדים (שופטים י"ז י") כי כבר קדם לט' עשרה בסוף, א"ב ערך בנדים הטעם סדור בנדים טובים לך. אמנים ממן החומר מצאו מין השמות לא ידע אנוש ערכיה (איוב ב"ח י") והוא ערך הוכר (ויקרא ב"ז נ") בערך הכהן (שם), ואין תימה כלל מן הערך שהוא בשתי ידיעות, כמו בתוך האתלי ('הושע' ז' כ"א), ואם הוא במללה אחת ארבע או חמש הדרגות או מוב יותר, וכפרקים וכברנו. ומה שנמצא מן הפעלים לפני העין הראשית, אולם מן הקל וערך עליה העולה (ויקרא א"ב) ערך לחם (שופטים י"ז י') עירוך אותו אחרון (ויקרא כ"ר ג') ערך באיש מלחה (ירמיה ז' נ') ובא בשוא ונסול בעבור הסמכות ערוך מלחה, ערוכה ושמורה בכל (ש"ב ב"ג ה') ערכיה לפניו משפט (איוב ב"ג ד') ומה דמותו ערכתו לו (ישעיה ט' י"ח) מי בשחק ערך (תהלים פ"ט י") בעותי אלהי יערכוני (איוב ז' ר') ויינה וירכה לי (ישעיה מ"ד ז') ולא ערך אליו מלים (איוב ל"ב י") בקר ערך לך (תהלים ה' ד'), ומה שנמצא מן הפעלים לפני העין השני מן הקל לא ערכנה והב וכוכית (איוב כ"ח י') ואם מן הנוסף והעריך הכהן (ויקרא ב"ז ח') יערכינו הכהן (שם):

עשר. גם וזה יודע עיננו לבנו שבח לאל, וזה לנו דבר נחמד רק זה, ואם ההבריח טוב מאד כמו שהאריט החכמים ובפרט אריסטו בס' המדות, וכל הרכבות הייעודות לנו בתורה הנה זה, ואם ההמון יהשנו שהוא ההערפה, ולא הרחיקו משה מהיות ההמון מבנים זה, כי עכ"פ בה יתאמציו יותר, אבל הכוונה האמיתית הוא הכרחי, וכבר השיבותי והלוגרים, ובפרט כמה שאמר אריסטו בס' המדות בכלל, כי הרכבות שם מהווין, הם כלים ועוודרים הכרחים למוכחות אשר בנפש שהם השלטיות ולכן כאשר נמצא זה השימוש בכל המקראי יפורש איש על מקומו בראוי לו

עצמו לי אלמנתו מחול ימים (ירמיה ט"ז נ"), כי ע"ר ההרחה יאמרו נ"כ här חוק לבמה המתחלק, כמו שנמצא קמן ונודול וכן הפרק וזה רב ומעט גם לכמה המתרבק. ואולם מעין החלק מיוחד הנקרא עצם אמרו כן הרשת והה אחרון עמו (ירמיה נ"ז י") אבל אמר עצום מטהנו, כי הטעם הנעת העצמות בטנו כמו להסיד טמן, וזה מה שלא הרינו המפרשים כמו"ש כבר, ואולם מעין עצמת עיים נמצאו מן הקל ועתם עיניו מראות ברע (ישעיה ל"ג ט"ז), הרשת ויעזם את עיניהם (שם כ"ט י"):

עלקב. מין עין סובב ועוקם קע, ואי זה דבר שיהיה שם וזה המקרה והוא עיטה בעקבה (ט"ב י"ט), כי בן דרך הערים ורמאי לעשות במה סובבים ועוקמים מזרדים רביים לכלור ולתפש הרבר, אי זה דבר שיהיה כת"ש על הערמה והתחבללה לבעבר סרב (ש"ב י"ד ב'), והעין כי עין וזה השרש הוא בן, אמרו בתאר והוא העקב למיטור (ישעיה ט"ד'), וירוע כי קו ישר וקו עגול ומעוקם הם הפכים, ומה קראו שם לאבר ידו בסוף הרגל מאחריו שהטונטו בהם עוקם וסובב בדרך שם הארם המצדיר יאחו בעקב פח (איוב י"ח ט") ואתה תשופנו עקב (בראשית ג' ט") וידיו אחות בעקב שעשו (שם כ"ה ב") הנידיל עלי עקב (תהלים מ"ט ט") ובשלוון רביים צאי לך בעקב הצען (שיה"ש א"ח) עיקנות משיחך (תהלים פ"ט נ"ב) עוקבותיו לא נודעו (שם ע"ז ב') ברגש, וכן הוא יניד עקב (בראשית מ"ט י"ט) בטעם הנמשך עקב סוסים (שם) וכן עין עקב (תהלים מ"ט ו") כי מהלכו היו לשליטה, והפליגן צחות מליצה שאמר עם עקב לשון יסובני, כי גם הכל מטעם סובב וחכם סובב, וכן מיחס זה כת"ש בראש סרב שאמרנו למעלת סבה וסבות, הנה בן אמרו לה שמי עקב, כי הסובב נופל על נשם ועל מקרה בשאר השמשים, וזה אמרו עקב אשר שמע אברהם בקלי (בראשית כ"ב י"ח) זה סבה פטולת והוא עקב תשמעון (דברים ח' כ") ככלمر בסכת אשור תשמעון, על עקב בשסתם (תהלים מ"ט ז') והפליגן דוד שאמר ואצמנה עקב (שם ק"ט ל"ג) בשמרת עקב רב (שם י"ט י"ב) ככלmr בסבבות בכלל הארבעה כת"ש כי מי שאיתו יודע הרבר בכל סבאותו היא ידיעה חסרת, וממה שדרקנו בכל שטוח עקב יתברא ווועג הנגלת יותר הנסתור העמוק, כאצמו ואתה תשופנו עקב (בראשית ג' ט"). כי נאסר והגנsterן מנדירים רבים ורקים בתכליות וכי לא שערו זה המפרשים והוא אמרו בכואן ראש עקב, לא הרינוי בו רך שרראש הוא והתלה עקב הוא סוף, והוא שבר עכירות בירם, שהשתיבו כל שטוח שרש זה לענן סוף, וראה איך מזרד דיווקנו בשרשים נעמוד על סורות אלהו,

פישון מפני עצמות עניות על כל הנחריות בעולם. כ"ש שזה עניות פילוסופיים דקים מאר, וזה אחר מן הרכרים שהשנו מעד וקדוק בשרשיהם.¹⁰ הפעל קל ופשו-פרשיו (חבקוק א"ח) כי חפשו בענלה דשה (ירמיה נ"י א') ויצאתם ומשתם (מלכי נ"ב):

צדך. כבר זכר המורה שטוףן, גם בהגין התכאר האמת שבינו ובין אמרת ואם הם בסוג ומין, ר"ל שככל אמת הוא צדק ולא יתהפן, וככלל כי כל לשון צדק בספריו הקדרש לפני רעתו הוא המתנבר לוכוב ולא געטרך לשום בהז עניינים כלל, השם צדק תרדף (דברים ט' ב') בשש נקורות, ובכינוי צדק מאל (איוב ל"ה ב') ומה שמו שם לכובב דעת צדק כאמור צדק לפניו יהלך (תהלים פ"ה י"ד) צדק יקראותו לבלו (שעה מא' ב') בטעם וארא צדיקם באור נונה (משל ד' י"ח) שהוא כובב אחר, וירוע כל זה אצל חכמי התוכנה. וכלהן נקבה וחשבה לו צדקה (בראשית ט' ו') ותחשב לו לעדקה (תהלים ק"ז ל"א) וזכורה תהיה לנו (דברים ו' ב') ועננה כי צדקה (בראשית ל' ג'), התאר י"י הגדי (שמות ט' כ') איש צדק (בראשית ו' ט') ויסלף דברי צדיקים (שמות ב' ג' ח') ואנשיהם צדיקים (יחוקאל ב' ג' ט' מ') ומה לאלפיים, עם היהתו כמו בשאר התארים נאמר אם בוחלט אם בצורך, כאמור כבלע רשות צדיק טמן (חבקוק א' י") וכבר בארנו זה הכתוב בפרקם. ואולם מה שאמר ואם שבוי צדק ימלט (שעה מ"ט נ"ד) ואחר המיר ומילוחו עירין ימלט (שם), לא שהיה הוראות אחת בעינם, אבל בין להיעני ע"ז שלמה בהמרתו עשר בכיסיל, למדנו שככל עשר הוא בסיל, יותר בשיחוב לו אדרונות ונינרות כאמור נגיד חסר התבונת ורב מעשיות (משל ב' ג' ט' מ') ואמנם מה שאמר היוקם מבוגר מלוכה וכו' בתימה, ואחר יקיס נם שבוי נבור יוקת, הנה ע"ז המין דרבנו בכלל בפרקם. הפעלים מה השרש אם מן הכל צדקו יחו (תהלים יט י") נזכורה טמן (שם ט' ג' ט') למן הצדקה ברביך (שעה מ' ג' ט') ספר אתה למפני הצדק (שם ט' ג' ט') למן הצדקה ברביך (תהלים נ' א' ו') הצדקה ממק (יחוקאל ט' י' ב') כי לא יצדק לפניו כל חי (תהלים ק' מ' ב') הנפעל ונצדק קדש (רניאל ח' י"ד) הדגש הצדקה נשאה (ירמיה נ' י"א) וצדקי את אחותך (יחוקאל ט' ג' א') בצדך אהויתך (שם ט' ג' ב') וכל אלה ממך שאמר בצרוף, דבר כי חפצתי צדיק (איוב ל' ג' ב') הנוסף והצדקו את הצדיק (דברים כ' א'), מודר ואלי יבא כל איש אשר לו ריב והצדקהו (ש' ב' מ' ד') הטעם האיש שיש לו דין ברבינו, וכן

¹⁰ עין כספה נספח II בפסקוד.

וברב על העדרפת, והמליג שלמה באמרו בספריו על זה כמו שאמרנו בראש און, השם הוא עשר גדור (ש"א י"ז כ') רשות ועשר אל תנן לי (משל ל' ח') והתאר עשר רשות ונפשו (משל כ' ב') ואת עשר במוחתו (ישעה ג' ט') הטעם החכמים המסתפקים. הפעל קל אך עשרתי (הושע י"ב ט') לא עשר ולא יקסם (איוב ט' ז' ב') הנוף יערני המלך עשר גדור (ש"א י"ז כ') רבת העשRNAה (תהלים ס' ה' י') אל תירא כי עשר איש (שם ט' ט' י' ז') ברוך יי' ואעשרה (ובירה י"א ח') בנוח האלף, וירחוץ תעשר (משל י' ד'). על בן נרלו ועשרה (ירמיה ה' כ') אני העשRNAה את אברם (בראשית י' ד' ב') ברכת יי' היא תעשר (משל י' ב'):

פָּאָר. יְדֹעַ שֶׁהוּא מִן כְּבוֹר וְהַדֵּר, שֶׁמַּי תְּפַאֲרָת עַזָּוֹת אֶתְּחָדָשׁ (תְּהִלִּים ל' ב') לְכֻבּוֹר וְלְתְּפַאֲרָת (שְׁמוֹת כ' ב') וּבָא כְּפָל הַרְיָשׁ לְחוּקָן כָּל פְּנִים קְבֹצָו פָּאָרָר (יְוָאָל ב' ו') כָּמוּ פָּאָר, כְּמַעַם וּכְכָבִים אֲסֹפוּ נְהָם (יְוָאָל ב' י') וּמָה הַנִּיחָוָה לְדִבְרֵי המהוורדים ואמרו פָּאָר תחת אֶפְרַיִם (ישעה ס' א' ג'), וְרִי בָּוּה הַעֲרָה עַל הַפּוֹךְ הַשְּׁמָוֹת. וְאֶת פָּאָרָי הַמְּגַנְּעָת (שְׁמוֹת ל' ט' כ' ח') פָּאָרִי פְּשָׁתִים (יחוקאל ט' י' ח') הַפְּאָרִים וְהַצְּעִידִים (ישעה נ' ב') וּפְאָרְכִּים עַל רְאִישִׁים (יחוקאל כ' ד' ב' ג') וּמָה שָׁמוּ שָׁם לְעָנֵפִים הַיּוֹתֵר הַרוֹרוֹת וּמְהֹרוֹדוֹת מִן הַאַיִלּוֹן, ואמרו וְתָרְכָנָה פָּאָרָתוֹי (יחוקאל ל' א' ה') וְתָחַת פָּאָרָתוֹי יְלָרוֹ (שם ו') וּמִסְעָף פָּאָרָה בְּמַעֲרַצָּה (ישעה י' ל' ג') וּמָה שָׁנְמַצָּא שְׁהִרְיָשׁ קָוֵם בְּסָרוֹר לְאַלְפָן כָּמוּ וְתָשַׁלֵּחַ פָּאָרָת (יחוקאל י' ו' י') או זולת זו, אומר כי השם מישר שְׁנוּבָר עֹור, הַפּוֹל הַדָּנוֹשׁ מָה וְלִקְרֹשׁ יִשְׂרָאֵל בַּיִּפְאָר (ישעה ס' ט') וּבַיִּת תְּפַאֲרָתִי אֶפְרַיִם (שם ש' ו') לְפָאָר מָקוֹם מִקְדָּשִׁי (שם ש' י' ג') לְאֶתְּפָאָר אֶחָרִיךְ (דברים כ' ד' ב') הַטָּמֵן לְאֶתְּפָאָר עַצְמָךְ עַם חַבְרִיךְ הַמְּנוֹנִים אוּם אֶשְׁתָּרָק וּבְנֵיךְ כִּי תְּבִיט אֶחָרִיךְ לְעֹזֶר הַכְּלָל, וְהַלְּשׁוֹן הַנָּנוּ בְּעַבְרִי וּבְהַנְּגִוָּן, וְאֶמְרָר לְאֶתְּפָאָר אֶחָרִיךְ הַיּוֹתֵר מִבּוֹאָר לְכָל. הַחֲתָפָל הַתְּפָאָר עַל (שְׁמוֹת ח' ה') פָּוּן יִתְּפָאָר עַל יִשְׂרָאֵל (שׁוֹפְטִים ו' ב') יִשְׂרָאֵל אשר בָּרָךְ אֶתְּפָאָר (ישעה ט' ג') הַיִּתְּפָאָר גְּרוֹן (ישעה י' ט'):

פּוֹשֵׁעַ. שְׁלֹמוֹת חֹק. שם זה המקראה לא ידע בפש מאדר (איוב ל' ט') ומה שמו שם לנמצאה ננהלה ונסתה, ואמרו על הננה הראשון פישון (בראשית ב' י' א') כי הוא יותר חזק מתרני, וככן שהוא נילום ונקרה

² ג' א' גמorsch פראת.

מצור הקרחות מלחארו מצור הנבחת, פנוי שיוור הוא מונרע עין והקרחות מצור שפאת הפנים מן הראש הנה הוא מכוסה חסיד, נם בארכינו זאת נם שמה שנחטאים סודר על ראשם, אבל פאת האחו היא נראת ומוחש לכל נם אצלנו נם שמת במפוזם, וכבר הודיעו זה הכלל בפרקם, ואחר שבראינו העניים נאמר בלשון כי מענין קרחת הארים נאמר בפועל כל קרתי וני (מיכה א' טז) לא יקרחו קרחת בראשם (ויקרא כ"א ה') הנפעל ולא יקrichtם להם (ורתיה טז ו') הנטע והקיטו עליך קרחת (יחזקאל כ"ו לא') כל ראש טקחה (שם כ"ט י"ח):

קרן. מענין עז ותווך שמנזרף לו התגשאות הרבר והתרוממותו הפק שרש רגע, מזה שמו שם לדברים שיש בראש הבעה' שבו מנחים הנה והנה כי הוא עז ותקוף, וنم הוא דבר עז ותקיף מצד קשיי יותר מכל שאור חלקיו, ואמרו נאחו בסבך בקרניו (בראשית כ"ב י"ג) וקרני ראם קרניו (דברים ל' ג' י"ג), ועל צד הרמן וההשלה הניהו ה לאדם העז והתקיף, ואמר און לו קרינם בטבע, ואמרו מזה הרבה בספר דניאל על המלבים התקופים, כ"ש שריאוי ה שם מצור שהוא קורא אותן בשמות שאיר בע"ח כירע לעיוד, ואמר קרח הנרויה (דניאל ח' ח') יצא קרן אחת מצעריה (שם שם ט') ולו קרינט (שם שם ז') בעל הקרינם (שם שם ב') והקרינם נבחות (שם שם ג') וישבר את שתי קרניו (שם שם ז'), וכן מזה יאמר הלא בחוקנו ללחנו לנו קרינם (עמוס ו' י' ג') וכן וקרינם מירו לו (חבקוק נ' ד') וזה סימן שניים מצור הבינוי אל איש נפרד, כמו ענימים אונים אפים ידים ורגלים, ומצד הבינוי אל כלל עם הוא לשון רביט, ונמצא רמה קרני (ש"א ב' א") בלשון יחיד מנני וקרן ישע (תהלים י"ח ג') קרן משיחו (ש"א ב') וועלתי בעפר קרני (איוב טז ט') אצמיה קרן לבית ישראל (יחזקאל כ"ט כ"א) ובלשון נקבות ארבע קינות (ויקרא ב' א") אלה הקרנות אשר זרו את יהורה (ויקרא ב' ד') לדורות את קינות (שם) תרומותנה קינות צרייך (תהלים ע"ה א') הן כל אלו ראוי שלען כפושען ר"ל כאגה ממש, כמו שנלעו רגל השלחן והמתה כפשוט, וכוה רביכם, אבל המכון העולה מן הלשון הוא עז ותקוף, רק שאם גלוועו בן לא נאמר מכון המלה מצור עצמותה, ובבר בארכינו זה הכלל בפרקם. ואח"כ כי ראו שיש לבעל המלאכה והאומנויות צורות שעשים בבניינים צורות קינות, הנהיט בווע נ' ב' בענין על שם מסופק ואמרו קינות שן (יחזקאל כ"ז טז) על קינות המובה (ויקרא ד' י"ח) על קינותיו (שםות ל' ב') זה כי היה מנהם לתקף ולהראות מורה שהו עשין על זיות המובה בתבנית קינות,

צרף לו משפט, כי לא אעריך רשות (שמות כ"ג ז') עני ורש העדיין (תהלים פ"ב נ') ומצערקי הרבים (דניאל י"ב נ'): צהה. טין והר, קראו מזה שם לחלק ידע אצל שטמנו ינס זוהר ונונת, ואמרו צהר תעשה להבה (בראשית ו' טז) וכן על חלק הזמן מן הימים והוא כהשתמש בחזי השמים או קרוב לה אמרו כי אתי יאללו בצהרים (בראשית ט' ג' טז) וצעררים יום חלד (איוב י"ז), ונאמר בלשון שנים שהוא מין כל לחוק הזוהר יותר מן הצהה, זה לאו ווקא שנים, וכן ערבים בעצלתים, ורביכם כן, וכן השרש שם לשמן כי יש לך זוהר ואמרו דנן תירוש ויצחר (דברים כ"ח נ"א), ארין זית יצדר ודבש (ט"ב י"ח ל"ב), ומזה נעמוד על הנסתה הנוכר במעשה מרכבה אלה שני בני היזנער (ויקרא ד' י"ד), וחילתה לכון כ"ש אבן קמחי על זורבל והחשע, כי הם מפני המונוף בכך אל המונוף בוכריה הנביא בות, הפעל הנוסף בין שורותם יצהירו (איוב כ"ד י"א) הטעם יעשו צהירת צהר והצחרות, ואם בלי ספק תנועה זו על שם:

קרנה. מיזוחת תחללה להעברת שער הראש, ואחר והשאלא לכל העברת שער אף מן הבניר, אחר שהשתאל לו שם שער כמו שט霏רנס בלויע'. השם מזה השרש למין ועל כל ראש קרחת (וירמיה ס' ח' ל"ז) באח קרחת עד עזה (שם טז ה') ונכתב באלאף והקריחו אליך קרחא (יחזקאל כ"ז ל"א) הרחבי קרחתך נשער (טיכה א' טז). ומ"א בקרחו או בנהתו (ויקרא י' ט' מ' ג'), וכן בבדר כי הכוונה באלו שני השמות באדם, ר"ל קרחת ונבחת כמ"ש בשרש נבת, כי נבחת הוא בראש חלק שכונדר פני האדם, וקרחת הוא בחלק מן הראש כננד אחרוי, וכן אחר שנאמר נם בלויע' בבדר פנים ואחרו נם יחס שער, הנה נאמר נבחת בו מה שכונדר הפנים כאמרנו בלויע' ודרינ', ונאמר קרחת בו מה שכונדר האחוור כאמרנו בלויע' אייביב'יש, ואח"כ כי ראו שהבר הירוד מן השמים בעת הקור החוק וייתר בלילה כנעם רסיס לילה (שה"ש ה' ב') הנה מפסיד שעירות ראש האדים עד שייהו נמרצות ונשרות וישאר קרת, لكن שמו לו שם מזה ואמרו הייתו בימים אכלני חורב וקרח בלילה (בראשית ל' א' ט') בזען קרח הנרויא (יחזקאל א' כ"ב) מטליך קרחו כפתים (תהלים קמ' י"ז) לפני קרחו (?) מ"י יעמדו (שם). וכבר הורענו כי הרבה מן השמות יונחו לרבר מצור שווא פועל, ואם תאמיר הנה כן עיטה וופעל זה שיזיהו האדים נבה, התשובה כבר אמרנו כי אין חוכה בשם אחר שיזומן לבר שיריה על כל עניין, ודי אם יורה על אחר, ובחריו יחט הקרחות כי יותר הוה ראוי לתארו

ב" ט") ומרדרף צדקה (מעל ט"ז ט") ואובייזו ירדף חישך (בחותם א"ח") ישלא נוכר פועלו מכוון ורדף במוין הרים (ישעה י"ג י"ג), הנוף כתרו את בינוין הדרכחו (שופטים כ"ט") מרדרף בלי חישך (ישעה י"ד י"ד) :

שבט. מין מטה או מֶלֶךְ כמ"ש בליעז' וירנ"א, ובכלל עין המשכות שעור קן, היותר מפורסם כי ייכה איש עבורי או את אמתו בשפט (שמות כ"א כ") חרועם בשפט ברול (תhalim ב"ט) שבט מוסר יריחוקה ממנה (משל ב"ב ט"), ועד הדמיון לכל מכחה ומוסר מאת השם ופרקתו בשפט פשעם (תhalim פ"ט ל") אם לשפטם אם לאירועו (איוב ל"ז י"ג) אשר שבט אפי (ישעה י"ה) כמו פִּצְעֵן אַתָּה לִי (ירימה נ"א ב") והעד מפה הוא בירום עמי (ישעה י"ה) ויקרא הראש והמושל שבט כי נהוג שבידו חמיד שבט המפורסם אגלאן, ואמרו שבט מושלים (ישעה י"ד ח") לא יסור שבט מיהורה (בראשית מ"ט י") וזה שנאמר על דור ומלכותו אחרי עד צדקיהם, וכן עליו נאמר שבט משיר שבט מלוכות (תhalim מ"ה ז') וכבר הארכנו ע"ז נפי התורת, וכן מוה הרכבר דברתי את אחר שבטי ישראל (ש"ב ו' ז'), כי במקומיו כתיב בדבורי הימים את אחד עופטיו ישראל (דביה"א י"ז ו'), וכי ראו שט סופר וקולמוס הוא בתכנית שבט ומטה שהוא שעור קו נמשח, אמרו עליו מושכים בשפט סופר (שופטים ה" י"ד), וכן כי ראו בה המשכת קבוץ עם נשילקה בו שעור כללו הוא במה מתפרק, אמרו לשפטו ולמשפחו (שופטים כ"א כ"ד) בחמש נקודות ולבטים שם עלו שבטים שבטי יה (תhalim ק"ב ד') והשבט גדול מן המשפהה, והעד אמרו משפחות שבטי בניטין (ש"א ט" ב"א), וכן וקרבת את ישראל לשבטיו (יהושע ז' ט") ואחר וקרבת את משפחת יהורה (שם שם י"ז), וכי נמצוא את שבט בניטין, אין תימה מני צדדים, האחד מצד שאמרנו בפרקם, עניין היחיד והרבבים, והאחד מצד שעכ"פ נכון שיקרא נט המשפהה שבט, אחר שהודענו למה נקרא קבוץ עם שבט, וכן מטה ומטהות בשעל כלל כל השים עשר שבטים נאמר שבט נחלתו (ירימה י"ט) :

שבל. מונה להעיר עובי הרכבר ורכבי נדלו, כמ"ש שיורה על מעוט הרבר וקמנתו אם מצד כמות מתפרק או כמות מתפרק, וכן נאמר מצד כמות מתפרק במשמעותו, ולא אדרע שכול (ישעה מ"ז ח"), והטעם אייבור הבנים שזה מעוט או העדר רבבי בית האב ומשפחתו, שככל לנפשי (תhalim ל"ה י"ב) שכול ואלמן (ישעה מ"ז ט'). ומ"א שכול בפלח חקוק ידים מאמרו לרבים בני שכוליך (שם מ"ט כ") בחיקת הש"י, התואר ברוב שכול (חוושע י"ח) בפתח הש"י, שכולה אין בהם (עה"ש ד" ב")

והעד ויחזק בקרנות המובה (מ"א א" נ") ואיך שייה הינה טבע השרש ואינו זו מקומו כי עניין בכל שימושיו גז ותקוף . ואולם הפעל מעין עז ותיקף נמור עם התרטוטות, אמרו מן הכל כי קרן עוז פני משה (שמות ל"ד ב"ט) בטעם ועוז פניו ישנא (קהלת ח" א") שהוא שני לטובת, מצד הראות בפני עוז ותיקף על כל שאר בני ארם, והוא זה במשה הפק עורי רגע וימאים (איוב ז' ה") וירודע שעוזר הוא המוחש והמורש, לבן אמר בחורה עוזר, והענין כי ברדת משה מן ההר, אישר עם עזר ודבר עם המלך הנדרול העליון, נשאר לו מען פני המלך ותקטו שכן היה לו בפנים, עוז שהיה עניין נפלא מכל פניו שאר בני ארם, עד שיראו מנחת אלין, כי היה אותו העוז והתקוף מפיל לבם ונונן מזור בגלבם, וכמי' התורה הארץית יותר, וחילתה שייה עצמות שום שטוש קרן ווזר או נונה או שום דבר וולת מה שאמרנו, שהוא עוז ותיקף . ואולם אם היה העוז והתקוף הזה מזר הנברת והר וגנה אין אני מודע זה, רק שאוצר שטויות גROL הוא לעשו רק פרט עוז ותיקף, ר' פ' פורט'ה בליעז', ואולם מטען קרנות הבהמה נמצוא על דרך הנוסף מזר פר מקרן מפרטים (תhalim ס"ט ל"ב) :

ראם. נם זם כמ"ש בשער האוותות, וכן ראמ ורומים או רים ורומים רימה, הוא עניין אחד, והעד בה כי להיות אצל בע"ח יודע רם ונשא מאר קראו שמו באלו י"ד, ואמרו וקרני ראמ קרני (במדבר כ"ג כ"ב) כמו בן ראמים (תhalim כ"ט ו') ובנוח האלף במבטא מקרני ורמים עניתי (תhalim כ"ב כ"ב), ובשימות האל"ף ושם המורה י"ד, האבה רים עניך (איוב ל"ט ט") התקשר רים בתלם עכחו (שם שם י") ואומרם שנקרא בטפ"ל בליעז', וכן מוה שמו שם לאבן ראהה במעיה (!) ראותו וגביש (איוב כ"ח י"ח) הפעל וראהה ושבה תחתיה (זכריה י"ד י") התאר ראותו לאול חכמתו (חשי' כ"ד ו') :

דרף. ירודע עניין רדיפה שהוא המשכות והתקבות דבר אל דבר, ולכן אין כלל עניין בלווי שינורא"ר רך שי"ניר או אינשיני"ר, הפעל קל רדרף אחריו הרכב (שופטים ד" ט") ולא רדרפו אחר בני יעקב (בראשית לה ה") רדרפו אחרים (יהושע ב" ז') בקש שלם ורדרפו (תhalim ל"ד ט"ז) תחת רדרפי טוב (שם ל"ח כ"א) נמיין בקמיין תחת הריס", ذرك צדק תדרף (ברברים ט"ז כ") שבר ירדפו (ישעה ה" י"א) ויקם ארם לרדרף (ש"א כ"ה כ"ט), ודים ירדרפ (יחזקאל ל"ה ו') בקמך חטף תחת הריל"ת, כי כן קריית בן אשר אשר אנו סמכים עליין, ובשינוי נקור ירדף אויב נPsi (תילים ז' י") הפעל על צוарנו נרדפו (איכה ה" ה") הרגוט ורדרפה את אהבהה (הושע

שיאכט לא ישתמש בן, אבל ישימחו כמו שהוא תוך פי, כי בוה ימנע עכ"פ מלאכל, א"ב סכין אם בשין'ן אם בסט"ג' כמו שהוא ברברי רוז'ל, הנה הוא מטריש סכין בסט"ג', שקרם וכרו מעין הברלה והברישת, כ"ש שהפליג לשום זה השם בכאן כי מיל' שיברל וופרש מן האכילה ונם שיבריל ויפריש פיו כי יפתח שפטוי בשום סכית טעם פי, כי הוא מזע מוגעת לחיו ללוועס הפטום גם להכניתו תוך פי, א"ב מכחה צדרין הפליג:

שנהח. ידוע עניין זה והוא עני נילה יותר חוק משותה, ומשה יותר חוק מנילת, ווי בזה הבדל בקצת הנדרפים ר"ל בענין פחות יותר. השם כי בשמה תצאו (שעה נ"ה י"ב) ושבתיי אני את השמה (קהלת ח' ט"ז) ובצעלי שמהו (תלים לה ט"ז) התאר וחיה אך שמח (רבirim י"ו ט"ז) השמחים אליו ניל (איוב ג' כ"ב) הטעם שמה נרולע עד שניינו אל ניל שהוא יותר חוק, ונותנה בסמיכות נאחו כל שמיי לב (שעה כ"ז ו') ובלא שני שמיי רעה (תלים לה כ"ז) הפעל כל שמח מצרים בזאתם (תחים קה' ל"ח) לנן שמח לבי (שם י"ז ט") ושמח בלבו (שמות ד' י"ד) ירך יומתח (משל כ"ט ו') בצריך מהת המת, וכן צהלה ושמה (אחתה ח' ט"ז) שמח בחור בילדותך (קהלת י"א ט") וזה איינו צווי בכוונה מז המזווה שיעשה לך דרכך נזום, כמו איש נלולו לנו עברו (חוואל כ' ל"ט). באנו בית אל ופשעו הללן (עמוס ד' ד") ואולם בדרכך אחרית שמה זובל' בזאתך (רבirim ג"נ י"ח), ועוד ההשאלה אויר צדיקים ישמה (משל י"ג מ") וכן אמרו רוז'ל לטפח הנרול שוק (סוכה ו'), כי השמה והשוק יתרחכ ויתפשט לבו ומפני, הרונש שמה שמתחו (רمتה ב' ט"ז) חכם בני ושם לבו (משל ב' י"א) המשחמים אליהם ואנשים (שופטים ט' י"ג) הנוסף השמה בכל אויבו (תחים פ' ט' מ"נ):

שכר. ידוע לכלנו שבча לאל, ובהינוי שמו הבדל בין שקר ובין כוב ובכלל כי שקר חוק מוכב השם מדבר שקר תרחק (שמות כ"ג ז') אויביו שקר (תחים לה י"ט) שקר רודפיו (שם ק"ט פ"ו) רודר שקרים (שם ק"א ו') בשקרים ופחדות (ירמיה ב"ג ל"ב) אך לשקר שתרתי (ש"א כ"ה כ"א), הפעל כל אם תשקר לו (בראשית כ"א כ"ג) הרונש ולא שקרנו בבריתך (תחים מ"ד י"ח) לא ישקר ולא יחטם (ש"א ט' כ"ט), בנים לא ישקרו (שעה פ"ג ח') ולא תשקרו (ויקרא יט' י"א):

תמן. הוכם שורה על המשכות הרבר בענבה ויישר נרול, מזה אטרו ותרמת עין (ויאל ג' ג') כטעם והנה עליה קיטר הארץ וג' (בראשית יט' כ"ח), אבל הוא סוג אם לשער אם לוולטו ואטורו ז'ל בית אכטינט

ומען זה שמו שם לחלק המיזוח שהוא מנרגני הענבים הנקרא בלע'ן (ראדי"ס), אך כשהוא קמן בכמותו נס מתחלק נס מתחבר כרכות מה שנקרא בלע'ן פיצ'י"א, ואמרו אין אשכול לאכול (טיכה ז' א"), כי זה המין ימצא ראשונה ברוב מטבח, כמו שיאמר בדורות אורה נשפי (שם) וזה החט ערבע לאדם לאכול נס בראשונה נס אחר בן בזו שהוא מפורסם, והפלינו לאאות טוב הארץ כי המרגלים לקחו מן החקק הקטן, עם וזה היה נבול אחר בערך אל שאר הארץ, עד שכחוב וישאו במוט בשנים (במרבר יד כ"ג), וכן אשכול הכהר (שה"ש י"ד) כי כמו זה נמצא באתו המין, והפליג לשבח דרי האישה היא ואמר ושידן לאשכולות וויתר מבואר שיריך לאשכולות הנפן (שם ז' ח') כי היו קמנים ונעלים כמו מה שנחנ הטראקרים בויה לומר פיניטא"ש, והנה לאשכולות האלף בפתח, ואולם הפעלים מוח הטריש מן הקל ואני באשר שכלי שכלי (בראשית מ' ג' י"ד) למה אשכול נס שניים (שם כ"ז ט"ה) כי חשל מנסים אטס (ש"א ט' ל"ג) ואני שכלה וגולמורה (שעה מ' ט"י א') הדוגש רחליך וויך לא שכלו (בראשית ל"א ל"ח) הפלט פרתקן ולא חשל (איוב ב' א') לא תהזה משכלה (שמות כ"ג כ"ג) שכלי אברותי את עמי (ירמיה ט' ז') כאשר שכלה נשים חרבך (ש"א ט' ל"ג) אותו שכלהם (בראשית מ' ב' ל"ו) מוחין חשל חרב (רבירים ל' ב' נ"ח) אעכבר בארץ ושכלה (חוואל י"ד ט"ז) וחיה רעה ושכלך (שם ה' י"ז) והארץ משכלה (ט' ב' כ' י"ט) ולא יהיה עוד מות ומשכלה (שם ש' ב' א') ומשכלה נois אט (חוואל ל"ו י"ג), הנוסף חציו בנבור משכלי (ירמיה נ' ט"), ואולם מען השכל האשכול אשר בנפניהם נמצא מן הרונש, ולא תשל לכם הנפן (מלאכי נ' י"א), הטעם שהנפן לא תצמה אשכולות כי אחת מן המזרות בנפניהם היא כמכורסים שהיו החלקים האלה קמנים בכמות:

שבן. בסין כבר קרט לנו שיש סכן בסט"ג', שעוני הבדל והפרש וכן יחויב שיהיה שרש זה, ולא נמצא מה רק שם לכל הברול החותך שנוהג לחתוך לחם ובשר בעת האכילה שהוא מברייל וופריש לחולק ומוחלך המפזרס וצמת פcin בלבע (משל כ"ג ב'), וזה כי הוא מדבר על אדים כעהוא יושב לאכול בשלון המושלים והנדלים כט"ש שם כי חשב ללחוט את מושל (שם ט' א') כدرיך כל אוכל כט"ש שלפנוי ביכיו סcin לחחד הלחט והבשר והדרומה להה ממונן, וצוהו שלמה אל תחאו למטעותו וכ' ערד שאוכר לו כי אם הברה שישב ויסב בשלונו לאכול כי יצווו המושל, שלא זה נמשך באכילת, אבל הסcin שבידו ולפנוי שהוא מיזוח לחടוק כדי

היו בקיין על מעשה הקברת ולא רצו ללמר שלחו והכיאו אומנין מאלבסנדרה והוא יודעים לפטם כמותם אבל לא היו יודיען להעלות עשן שהללו מתחר ווללה בטקל והללו מפצל לכאנ ולכאנ (יוסטא ל'ח.), וכי רוא שחרקל תנעטו בצמיחתו הוא בוה התאר, קראו לו שם טזה וכן לפרו ואטרו זאת קומתך דמתה לחדר (ש"ר ז' ח') נס חמר ותפסח (יואל א' י'ב) ושבעים חמרים (שמות ט'ו ב'ז), ומ"א כחדר מקשה (ירמיה י' ה') יודיע כי לוה העין לא יצאו ענפים מכאנ וממכאן עד שניע אל העליון מאר, וכן והיא ישבת תחת חמר דברה (שפיטים ד' ח'), וכןון שייהה חמר סטן שללה ועד שירש, והוא משימים שם לילדיה שם חמר, כמו שנחוג אצלנו בית, ונם מזר דמיון לכל זה קראו בן מיניהם כלים וציריים שהיה עושים במלאה, ואטרו ותמרה בין כרוב לכרוב (יחזקאל מ' א' י'ח) מקלעות ברובים ותמרות (מ' א' ו' י'ב), וחמורים טפו ומפו (יחזקאל ט' א' ב'ז) ועשוי ברובים ותמרים (שם מ' א' י'ח), ומדעתינו לא אל חנן היה עושים תמרות אצל כרובים, כי אין ספק שככל מעשה המשכן וכוח עיקר מעשה התקדש שהיה לחקותנו היה ב'ז לציר ולחקות במלאה מה שעשה השם בשלשה העולמות בטבע ובבר הארץ ע"ז במקום אחר:

תמן. מונח על מין כלוי ושלמות כמו חטם בפלס דן כי למה לא הפעיל קל חסרי יי' כי לא חמנו (אייכה ג' כ'ב) חטנו חפש מחופש (תהלים ק' ד' ז') האם חטנו לנע (בתרבר יז' כ'ח) הטעם רמו לעם בכלל, שם המדרבים בכלל:

תנן. לא מצאנו מזה רק שם מין מיטוי ורומה לו מין ארצי, והוא מעין סוג חנה שאוכר עור, וייה לתנן (שמות ז' י') כפיר ותנן (תהלים צ' א' י'ב) בלענין בתנן (ירמיה נ' א' ל'ד) נס תנן חלצו שד (אייכה ד' ג') ובן מעון תנן (ירמיה ט' י') סוג או מין, ובא בתם שהוא נכון כמו החנים הנודול הרובץ (יחזקאל כט' ג') ובלשון נקבות לתנות דברך (מלacci א' ג'):

תנק. לא מצאנו רק שם לחלק מה מן האוון, על תנור אז (ויקרא י' ד' י'ד) ואין לנו רק מה שאטרו בספרא שהוא הנדר האמצעי שבתווך האמצעי: